

EEEH Dergi

Eşit, Erişilebilir, Engelsiz Hayat

Sayı: 94

Aralık 2021

Editör: Burak Sarı

Yazım Denetimi: Gülcan Altun, Canan Çam Yücel

Web Sorumlusu: Can Deniz Balkaya, Ramazan Derin

Web Teknik Destek: Burak Sarı

Sosyal Medya Sorumlusu: Dilek Başar Açlan

Yayınlayan: Engelsiz Erişim Derneği

İletişim Bilgileri:

Web: <http://eeeh.engelsizerisim.com>

E-posta: eeehdergi@engelsizerisim.com

Facebook: www.facebook.com/eeehdergi

Twitter: www.twitter.com/eeehdergi

Youtube: www.youtube.com/channel/UCYxPXyFBI1mOlsPKTcuFafw

İçindekiler

Editörden.....	1
Çişini Tutma Zorunluluğu.....	3
Bu Aramızda Bir Sır Olarak Kalacak	5
Park Etmek ya da Park Etmemek	8
Bastonun Gücü	10
Lormen Alfabetesi	13
Tiyatro:.....	16
Cep Herkülü; Naim Süleymanoğlu.....	20
8. Beyaz Baston ve Erişilebilirlik Festivali Açılış Söyleşisi-2. Oturum.....	25
Hani Videolar, Hani Şiirler	59

Editörden

Eşitsizliğin alabildiğine derinleştiği, erişilebilirlik koşullarının yerine getirilmediği bir yılı daha geride bıraktık. Erişilebilirliğin gözetilmemesinin nasıl bir engellenmişliğe yol açtığını yaşamın içerisinde anlatıyor Burak Sarı. 2021 yılında bir kısım insanın nasıl engellendiğini dile getiriyor ve ekliyor: “Birbirimizin sorunlarına duyarsız kalırsak hepimiz kaybederiz.”

Sır nedir? Ucu sağlamlılığa da dokunan bir yaklaşımı sorular eşliğinde irdeliyor Nursen Korkmaz. Bu sorgulamadan hepimiz üzerimize düşen payı almalı ve içimizdeki sağlamlılık ile yüzleşmeliyiz.

Hazır yüzleşmeye başlamışken pozitif ayrımcılık üzerine de biraz düşünmeli. Bu düşünsel yolculukta Ali Çolak’ın zihin açıcı çevirisini de yanımıza almayı unutmayalım.

Tüm engellenmişliğe rağmen yeti farklılığımızla sağlamlıların yarattığı koşullara meydan okuyoruz. Dilek Başar Açlan, bastonunu ilk eline aldığı yani kendi meydan okumasını başlattığı süreci sıcacık bir yazıyla anlatıyor.

Elbet bu meydan okumanın tarihsel kökeni var. Erişilebilir olmayan her şeyi erişilebilir hale getirmenin, yeti farkına uygun olarak yapmanın yollarını aramış insanlar. Bu arayışın en belirgin olarak hissedildiği çalışmalardan birisi alfabe. Konuk yazarımız Cevdet Hıncal’ın bu konuda anlatacakları var.

Meşhur 3 Aralık bu yıl da olanca sağlamlılığıyla geçti gitti. Günün kendisi yetmiyormuş gibi bir de mini tiyatrosu çıktı başımıza. Neyse bir şey demeyelim. Sonuçta yazarı avukat. Sevgi Mart Göcen’in kaleminden okuyoruz.

Gülcan Altun betimleme mi ayrımcılık eleştirisi mi yapıyor anlamadık. Belki de ikisi birden aynı anda yapılabiliyordur. Ne dersiniz?

Yelda Erdoğan ve Canan Çam Yücel ise Merhaba Spektrum ile düzenlemiş olduğumuz güzel söyleşinin ikinci oturumunun deşifresini buluşturuyor bizimle.

Artık video yapmak herkes için zorunlu bir uğraş halini alıyor gibi. Konuk yazarımız Barış Baki Bulut, video hazırlamayı anlatıyor bilişim köşemizde.

Bu yıllık da bizden bu kadar. 2022'de buluşmak üzere.

Çişini Tutma Zorunluluğu

Burak Sarı

buraksari2014@gmail.com

Sayı: 94, Aralık 2021

Hangi şehir alır bizi? Hangi evin kapısından sığarız? Evlerimiz ne kadar dost? Şairin dizelerine döküldüğü gibi Bir dost evine gidip kahve içebilir miyiz? Evet, farkındayım. En insani şeyleri söylüyorum. 2021 yılında kim bunları yapamaz? Bu soruyu soran ya da sormayan herkesin bildikleriyle şöyle bir yüzleşmesi gerekiyor. Benim de bilmediğim bazı erişilebilirlik sorunları ile yüzleşmeme bir buluşma sebep oldu.

Ankara'nın o haşin soğuğunu derimizin altına işlediği günlerden bir gün. Dışimdeki sızı, "Yeraltından Notlar"ın 2021 versiyonunu yazdıracak kadar zorluyor beni... Bir iki saat sonra diş ağrısı ile can sıkıntısını yarıştırmak zorunda kalacağım. Şehrin çelik soğuğu ve gözümünden yaş getiren diş ağrısına rağmen heyecanlıyım. Yıllardır oturup içme hayalleri kurduğumuz iki sevgili dostum ile buluşacağım. Telefonumun navigasyonunu açıyorum ve buluşacağım mekana ilerliyorum. Navigasyonun beni şaşırtmasına rağmen bir şekilde ulaşıyorum. Mekan üzerine buluşmadan önce çok konuşmuştuk. Buluşacağım dostlardan birisi tekerlekli sandalye kullanıyor çünkü. Bilin bakalım ne yok. Oturabileceğimiz erişilebilir bir yer yok tabii ki. Burayı da girişi kolay olabileceği için seçmiştik.

Evet, arkadaş mekana zorlanarak da olsa girmiş. Biraz bunun üzerine konuştuk ve gelişigüzel her şeyden konuşmaya başladık. Klasik içki masası sohbetleri. Birbirimizi çok özlemiştir ve iyi geldi buluşma. Bir saat sonrasına göre her şey çok güzeldi. Sohbetimizin en koyu yerinde arkadaşın gitmesi gerekti. Yok, hayır, evden aramadılar. İşi de çıkmadı. İnsanın her zaman başına gelen, bira tüketirken daha çok gelen şey oldu. Yani çiş geldi. Tuvaleti kontrol ettik, tekerlekli sandalye kullanan birisi için erişilebilir değildi. Hiçbir şekilde lavabo tarafına geçmesine imkan yoktu. En saçma şey dahil bütün yolları konuştuk ama bir çözüm bulamadık. Bulduğumuz semt içerisinde sadece bir AVM'de engelli tuvaleti olduğunu ve birileri girip sevişiyor bahanesiyle onun da kapısının kitlendiğini, anahtarın güvenlikte olduğunu söyledi arkadaş. Yani AVM'ye gidene kadar ya da güvenliği bulana kadar çok büyük sorun yaşayacaktı.

Mecburen kalkıp evine gitmek zorunda kaldı. İçimizdeki burukluğu ve öfkeyi tarif etmeye kelimelerim yetmiyor.

“Bu şehirde kalırsak eğer yaşamak bizi yaralar” dizeleri aklıma geldi. “Hangi şehir yaralamaz?” diye düşündüm. Sordum arkadaşşıma “Evler, kamu binaları falan nasıl?” diye. Kendi evinin mutfağını dahi kullanamadığını söyledi. Utandım. Engelli aktivizmi yürütüyordum sözde ama bir kısım insanın hayatının bu kadar kabusu çevrildiğinin farkına varmamıştım. Hepimiz erişilebilirlik açısından kabus gibi koşullarda yaşıyoruz ama birbirimizi daha iyi anlamamız ve birlikte ses çıkarmamız gerekiyor. Yoksa bu kuru gürültü içinde sesimiz yitip gidecek.

2021 yılında hala engelleniyoruz. Bunun tek çözümü, taleplerimizi hep beraber ve ortak bir şekilde haykırmaktan geçiyor. Küçük hesaplarla mücadeleyi kendi sorunlarına indirgeyenler, kaybetmeye mahkumdur. Bizi yaralamayan şehirleri hep birlikte inşa edebiliriz. Gideceğimiz başka bir dünya yok. Varsın olmasın. Kazanacağımız kocaman bir dünya bizi bekliyor ve er ya da geç kazanacağız. Yeter ki bu bilinçle yorumlayalım dünyayı. Kazanacağız. Mutlaka kazanacağız.

Bu Aramızda Bir Sır Olarak Kalacak

Nurşen Korkmaz

nsunarkorkmaz@gmail.com

Sayı: 94, Aralık 2021

Sevgili EEEH Dergi okurları. Bu yazıma size bir soru sorarak başlamak istiyorum. “Sır” nedir? Yakın bir arkadaşınız ya da bir akrabanız size “Bir sır vermek istiyorum” dediğinde aklınıza nasıl bir şey gelir? Bir şeyi sır yapan nitelik nedir? Sırlar neden herkesle paylaşılmaz? Paylaşılsa ne olur? Ya da şöyle sorayım, sırlar paylaşılır mı? “Şimdi bunları bize neden soruyorsun?” diye söylendiğinizin farkındayım. O halde anlatayım.

Sıradan bir okul gününde oğlumun öğretmeni onu yanına çağırmış ve “Eren, birkaç gün önce seni kör birine yardım ederken gördüm. Kimdi o?” diye sormuş. “Annemdi öğretmenim” diye cevap vermiş. “Senin annen kör mü?” diye sorunca oğlum “Evet öğretmenim, annem kör. Yani aslında az görüyor” demiş. Öğretmeni kulaklarına inanamıyor gibi tekrar sormuş. “Az mı görüyor annen, görme engelli mi?” “Evet öğretmenim” demiş oğlum. “Anladım Eren, bu aramızda bir sır olarak kalacak. Benimle her sırrını paylaşabilirsin, tamam mı?” demiş ve yerine göndermiş oğlum.

Bu diyalogu akşam bir sohbet sırasında Eren bana ve babasına anlattı. “Eren’ciğim, anneme yardım etmiyordum, birlikte bir yere gidiyorduk deseydin ya” diye sohbeti ilerlettim. “Hem benim kör veya az görüyor olmam bir sır değil ki. Gizlediğimiz bir durum değil, sen de biliyorsun” dedim. Babası da “Evet oğlum, hatta babam da az görüyor diyebilirdin. Zaten biz bu bilgileri okula senin kaydını yaptırırken doldurduğumuz formun veli bilgileri kısmında yazmıştık. İlkokula başladığında sınıf öğretmenine daha ilk günden az gördüğümüzü söylemiştik. Gayet doğal karşılaşmış ve” Olabilir, ne var bunda” demişti. Ortaokula daha bu yıl başladın ve pandemi koşulları hala hakim olduğu için okul bahçesine biz veliler giremiyoruz. Zaten servisle okula gidip geliyorsun. Kör olduğumuzu sözlü olarak da bildirmek için bir ortam oluşmadı. Durduk yere de “Biz körüz” demeyi anlamsız bulduk. Kör ya da az görüyor olmak utanılacak bir şey değil ki gizleyelim. Sakladığımız bir durum da değil. Her bireyin farklılığı vardır, kör olmak da bunlardan biridir sadece” dedi. “Biliyorum baba ama ne bileyim işte bunları söylemek o an

aklıma gelmedi” dedi oğlum. “Peki kendini nasıl hissettin öğretmenin bu tavrı karşısında?” diye sordum. “Hiiiç anne sıradan” dedi.

Çocuklar özellikle de kör ebeveynlerin çocukları yeti farkı olan kişilere önyargı beslemezler. Önyargılı olmamaları için biz de olabildiğince onların zihnini “sağlamcılıktan” uzak tutmaya çalışıyoruz. Bizimle birlikte büyüyorlar ve hayatı farklı yöntemlerle birlikte nasıl yaşadığımızı görüyorlar. Bizim farklılıklarımız, çocuklarımız için gayet doğal bir durum. Yani olması gerektiği gibi. Çocuklarımızın arkadaşları için de durum benzer işliyor. Oğluma arkadaşlarının benim kör olduğumu bilip bilmediklerini sorduğumda “Evet anne, hepsi biliyor” cevabını aldım. “Sana soruyorlar mı annen nasıl işlerini yapıyor diye?” “Anne, tuhaf gelmiyor ki onlara. Sıradan gibi görüyorlar” dedi. Tabii bu durum başka arkadaşlarla ilişki kurduğunda ya da çocuklar yetişkin olduğunda değişebilir. Ama değişmemesi biraz bizim elimizde. Bir örnek daha vereyim. Kör bir arkadaşımın üç yaşındaki oğlu kucakta gezmeyi çok seviyor ve hala babasının kucağına çıkıp kendisini taşıtmak istiyor. Bastonunu da babasının eline vermeyi unutmuyor tabii. Yani “Babam kör, beni taşıyamaz” diye düşünmüyor, bastonla yürüdüğünü daha o yaşta biliyor. Oğlumun öğretmeni ise körlüğü saklanması gereken ya da başkası tarafından bilinmemesi gereken bir şey olarak görüyor olsa gerek, benim kör olmamı bir sır olarak tutmayı uygun buluyor. Bu davranışı sergileyen kişinin bir eğitimci olması, konunun ayrı bir boyutu. Çünkü öğretmenler gibi eğitimci kimliğindeki kişilerin daha kapsayıcı olmaları gerektiğini düşünüyorum. Topluma ve özellikle çocukların zihnine yön veren ve örnek olan bireyler oldukları için hayata zengin bakış açılarıyla bakmaları gerekiyor bence.

Ne dersiniz, yukarıda anlattığım olay “sağlamcılık” kaynaklı olabilir mi? Yoksa öğretmeni oğlumun akran zorbalığından mı korumak istedi? Eğer akran zorbalığı ise kendisi bir öğretmen olduğuna göre öğrencilerinin zihnini bu konuda beslemesi, farklılıklara saygı duymayı öğretmesi gerekmez mi? Bir de “Benimle her sırrını paylaşabilirsin” demiş ya, diğer çocuklar için de bu geçerli değil mi? Yani ben olsaydım Eren’in yerinde, “Diğer arkadaşlarım da ailesiyle ilgili bir durumu paylaşamaz mı öğretmenimle? Sadece ben mi öğretmenimle yakın olabilirim? Öğretmenim bana böyle yakın davrandığı için diğer arkadaşlarım beni dışlar mı? Öğretmenimin bana pozitif ayrımcılık yaptığını düşünmezler mi? Acaba annem ve babam kör olduğu için mi bana bu ayrıcalığı tanıdı?” diye düşünürdüm. Oğlum bu konuda bir şey söylemedi ama zihninden geçmiş midir bilmiyorum. Beni düşündüren başka bir şey ise biz kör olma durumunu gayet

sıradan bir şey olarak anlatıp gizlemezken, körlüğü benzer şeyleri farklı yöntemlerle yapmak olarak tanımlayıp “Her insan farklıdır ve herkes aynı yöntemleri kullanmak zorunda değildir” gibi bilgilerle besleyip “sağlamcılıktan” uzak tutmaya çalışırken, öğretmenin bu davranışı karşısında “Yanlış mı anlatıyor annem ve babam. Onların kör olduğunu herkesle paylaşmamam mı gerekir acaba?” diye zihninde soru işaretleri uyandırmış olabilir mi?

Sevgili okurlar, peki siz ne düşünüyorsunuz? Benimle paylaşır mısınız? Birlikte düşünelim ve tüm bu sorulara cevap arayalım. Yorumlarınızı bekliyorum.

Park Etmek ya da Park Etmemek

Yazan: Kenneth Jernigan

Çeviren: Ali Çolak

ali.f.colak@gmail.com

Sayı: 94, Aralık 2021

Önceki Tanecik kitaplarını okuyanların bildiği gibi ben kör olarak doğup ABD'nin Tennessee eyaletinde bir çiftlikte büyüdüm. Eyalet körler okulunu bitirip lisans ve yüksek lisans için üniversiteye gittikten sonra kör çocuklara sadece işlerine yarayacak bazı teknikler öğretmek için değil ama eğer yapabilirsem bir rol model olup onları başarıya teşvik etmek için Tennessee Körler Okulu'na geri dönüp orada dört yıl eğitmen olarak çalıştım. Sonra 1953-1958 yılları arasında yine bir rol model olup cesaret verme isteğiyle California'nın Yetişkin Körler Eğitim Merkezi'nde eğitimci olarak görev yaptım. Hatta bu merkezdeki görevim öncelikle merkeze gelenlerin körlük hakkındaki kendi düşüncelerini gözden geçirmelerini ve toplumun verimli, rekabet edebilen üyeleri olabileceklerini ve vatandaş olmanın getirdiği haklardan, beraberinde gelen sorumlulukları üstlenmeden faydalanamayacaklarını anlamalarını sağlamaktı. 1958'de Iowa eyaletindeki bazı eğitim merkezlerini yöneten körler komisyonunun yöneticisi olarak o eyalete taşındım. Tekrar öğrencilerimle körlüğün nasıl görüldüğünü değil, nasıl bir şey olduğunu keşfetmeye başladım. Almakta hatta istemekte haklı olduğumuz ayrıcalıkların sınırı neydi? Kendimize karşı görevlerimiz nelerdi ve topluma karşı ne? İhtiyacımızın olmadığını bildiğimiz halde bize yardım etmeyi teklif eden iyi niyetli gören insanları kırmamak ne kadar önemliydi ve tepkilerimiz biz ve diğer körler üzerinde ve gören genel toplum üzerinde nasıl bir etki yaratabilirdi? Bu sorular, özellikle sorularla gündelik davranışlarımız arasında bağlantı kurunca, çok derin arayışlara neden oluyordu. Tabii ki sadece öğrencilerimin düşünceleriyle değil, bazen kendi davranışlarımla da yüzleşmek zorunda kalıyordum. Kendimizi yanıltmak, bir insanın yapabileceği en büyük hatalardan biridir. Iowa eyaleti Körler Komisyonu'nun yöneticisi olarak Eyaletin merkezinde sürekli işlerim oluyordu. Genellikle Kongre binasına yakın bir yerde park yeri bulmak zor olmazdı. Fakat Ocak ayından baharın sonlarına veya yaz başlarına kadar yasama meclisi toplantı halinde olur ve eyaletin kongre binası her zaman kalabalık olurdu. Bu sebeple,

Meclis binası ve park alanları arabalarla doluydu ve eğer biri sabah 7:30'dan sonra gelirse, muhtemelen birkaç blok yürümek zorunda kalacaktı. Eğer aceleniz yoksa ve hava güzelse (örneğin; kuşların cıvıladığı, güneşin parladığı ve ödeneklerin kararlaştırıldığı Mayıs ayının başlarında) bu tür yürüyüşler hem beden hem de ruh için faydalı olabilir. Adil bir takdir ve iyi düzenlenmiş bir dünya hakkında düşünceler uyandırabilir ancak ay Ocak ise ve kar yerin derinliklerinde yatıyorsa, vekiller toplanacak ve ödenekler gerekçelendirilecekse bakış açınız değişebilir. O günün Iowa'sında ben saygı ve hürmetle karşılanan hatırı sayılır bir şahsiyettim. Bu nedenle, şu ya da bu iş için eyalet merkezine otomobille seyahat ettiğimde, güvenlik görevlileri beni memnuniyetle karşılar ve yardım etmeye çalışırlardı. Vilayet kongre binasının tam kapısında engelliler için ayrılmış bir park yeri vardı ve ben kördüm. Güvenlik görevlileri park yerini almam için ısrar ederdi. Dahası, başka bir yere park edeceğimi ve herkes gibi karda yürüyeceğimi söylersem incinip gücenirlerdi.

Sorun güvenlik görevlileri, hükümetteki meslektaşlarım ya da toplum değildi. Engelli park yerini kullanmama herkes sevinirdi. Hayır, bu yetersiz bir ifade. Bu durumdan gayet memnun kalırlardı.

Sorun onlarla değildi. Sorun bendeydi. Herkes kadar iyi yürüyebildiğimi ve yasalardaki problemlerin veya kamuoyundaki yanlış algıların aksine engelli park izni yasasının çıkarılmasına yol açan amacın, yürümekte zorluk çekenler ve gerçekten bu düzenlemeye ihtiyacı olanlara binaya kolay erişim sağlamak olduğunu biliyordum. Yine de herhangi bir kişi kadar rahat etmeyi ve onay almayı severim. Ocak ayında soğuk, ıslak Iowa karında yürümek hoş değildi ve ne kadar nazikçe reddedersem edeyim, alanı kullanmayı reddettiğimde güvenlik görevlilerinin seslerindeki hayal kırıklığı ve incinme tonunu duymak tatmin edici değildi. Bu yüzleşilip kesin olarak çözülebilecek ve sonra arkada bırakılabilecek bir mesele değildi. Devamlı kendini tekrar etti çünkü daha önce de söylediğim gibi Ocak ayında eyalet merkezinde sık sık işim vardı ve kar fırtınaları berbat bir sıklıkla geliyordu. Bu yüzden federasyonculuğum ve bedensel rahatlığım, dürüst ve tutarlı olma arzumu, kibar olma ve uyumlu bir insan olarak algılanma arzumu kısacası manevi özlemlerim ve bedensel arzularım sürekli çatıştıyordu. Sizce ne yaptım? Bu koşullarda siz ne yapardınız? Dünyanın (görenler için olduğu kadar körler için de) ayartmalarla dolu olmadığını söyleyen ya saf bir enayi ya da yüzüstü bir yalancıdır. Budur insanlık, ne meleklik ne de şeytanlık, ikisi arasında yer alıp sürekli değişmek, sürekli halden hale girmektir.

Bastonun Gücü

Dilek Başar Açlan

dilek.basar55@gmail.com

Sayı: 94, Aralık 2021

Bağımsız harekete “Merhaba” diyeli tam beş buçuk sene olmuş. Ne kadar da heyecanlıydım bastonumu alıp tek başıma dışarı çıktığımda. Yapabilecek miydim, becerebilecek miydim ve en önemlisi de başarabilecek miydim? Üstesinden gelebileceğimi biliyordum. Sadece yanımda gören biri olmaması beni korkutuyordu. Ailemle yaşarken böyle bir endişem yoktu. Her zaman yanımda mutlaka bir gören olurdu. O dönemde eşim bana çok destek oldu. Onun sayesinde bir görene ihtiyaç duymadan bastonumla istediğim her yere tek başıma gidebileceğimi öğrendim. Bağımsız hareket edebilmem için benden desteğini hiçbir zaman esirgemeyen eşime buradan da tekrar teşekkür ediyorum.

Artık bağımsız harekette belli bir noktaya geldiğime inanıyorum. Geçenlerde tam da bunu düşünürken, “Gerçekten ne kadar bağımsızım?” diye kendimi sorgularken buldum. Takıldığım tek bir nokta vardı ve o da benim için çok önemliydi.

İlkokulu körler okulunda yatılı okumuştum. Orada birilerinden yardım bekleme gibi durumlar olmadığı için ne düşünüyorsam, ne hissediyorsam, içimde tutmadan söyleyebiliyordum. Yatılı okulu her ne kadar sevmesem de hiçbir görene ihtiyaç duymadan kendi başıma hareket edebilmek güzeldi. Küçük bir alanda hareket ediyorduk belki ama en azından “Kimseye İhtiyacım yok” diyebiliyordum. İlkokul bitince ailemin yanına geldim. Onların yanında da bastonu elime almadım. Baston kullanmanın bizler için ne kadar önemli olduğunun o zamanlar çok farkında değildim, ta ki liseye başlayana kadar. Liseyi ailemin yanında okudum. Okullar açılmadan, babam ve amcamla okula bakmaya gitmiştik. Amcam okulun içinde kullanabileceğim her yeri bana öğretti. Okul boşken içinde rahatça dolaşabildim. Okullar açılınca yine babam beni okuluma götürdü. Okulda gideceğim yerleri bildiğim halde tek başıma gitmeye hiç cesaret edemedim. Servisten inip okula gireceksin, biri lazım. Kantine, tuvalete veya bahçeye oturmaya çıkacaksın, hep birileri lazım. İsteseydim oralara tek başıma bastonumla gidebilirdim ama elimde bastonum da yoktu. Gerçi olsa ne olacaktı ki

kullanmadıktan sonra? Göstermelik olarak elimde baston taşımak bana çok saçma geliyordu. Arkadaşlarım tarafından hep çok sevilen biriydim. Servisten indiğimde yanımda arkadaşımın olmadığı bir gün bile olmamıştır. Bunların hepsi o zamanlar güzeldi. Böyle dört yıl geçip gitti. Liseden mezun oldum. Daha sonra, üniversiteyi kazandım ve ailemin yanından ayrıldım. Orada bastonumu kullanmaya başlamıştım. Üniversiteyi bırakmak zorunda kalınca, treni o zaman da kaçırmış oldum.

Şimdi anlatabilirim artık kendimi neden sorguladığımı. Baston kullanmıyorken tek başımıza bir yerlere gitmek istediğimizde maalesef yanımızda hep birileri oluyor. İstemediğimiz hareketlerde bulunsa bile rahatsızlığımızı dile getiremeyiz. Rahatsız olduğumuz zamanlarda onlara bunu söylemek isteriz ama “Yardım etmez bir daha” diye düşünüp susarız. Belki sevmediğin birisidir ama “O olmazsa yapmak istediklerimi tek başıma yapamam” diye düşünürsün. En kötüsü de sana istemediğin bir şey söylediğinde, “Hayır” diyemezsin. Sen kırılırsın ama yine de hiçbir şey söyleyemezsin. Maalesef ben bunları çok yaşadım. Sözümü sakınmadan iyi kötü söyleyebilen birisiyimdir aslında. Ancak o günlerde “Bana yardım eden olmaz” diye söyleyemediğim, içimde kalan çok söz olmuştur. Biraz da benim yapımla alakalı olabilir bu yazdıklarım. Genelde ben birilerini kırmaktan çok çekinirim. Yeri gelir kendim kırılırım ama “Karşımdaki kırılmasın” diye çok üstelemem. Yine de bazı şeylerin insanın içine oturduğunu söylemeliyim.

“Bastonu elime aldığımda çok heyecanlıydım” demiştim ya, iyi ki almışım elime. Bütün heyecanlar keşke o an gibi olsa. İlk başlarda çok farkına varamıyoruz baston kullanmanın ne demek olduğunu ama zamanla anlıyoruz bağımsız yaşamın en büyük parçası olduğunu.

En büyük farkını şöyle anlatabilirim: İlk işe başladığımda birileri götürürdü beni. Sabah bırakıp akşam alırlardı. İş çıkışı bir yerlere oturmaya giderlerdi. Beni birisi götürmediği sürece gidemezdim. Bu birisinden kasıt yalnızca ailem değil tabii ki. Baston kullanmaya başladığımda ise artık tam tersi oluyor. Tek başıma işe gidip geliyorum. İş çıkışı arkadaşlarla plan yapabiliyorum. Şu an baston kullanarak istediğim her şeyi özgürce yapabiliyorum. Arkadaşlarımla buluşabiliyorum. Alışverişe gidebiliyorum. En güzeli de çocuğumu alıp özgürce, kimse olmadan dışarı çıkarabiliyorum.

Artık baston kullanabiliyorum ama birilerini kırmaktan hala çekiniyorum. Bazı zamanlarda söyleyeceklerimi yine yutuyorum. Bunun tamamen geçmişten gelen bir şey olduğunun farkındayım. Ben zamanında o bastonu elime alabilseydim, dışarı kendim çıkabilseydim ve kimseyi beklemeseydim, böyle bir konuda kendimi kötü hissetmeyecektim. Sırf “Birileri bana yardım etmezse” diye içimde tutmasaydım söylemek istediklerimi, bugün çok farklı olurdu her şey benim için. Bunu yavaş yavaş aşmaya çalışıyorum. Şimdilik çok başarılı olduğumu söyleyemeyeceğim. Sadece şunu söyleyebilirim, baston kullanmaya başladığımdan beri birilerini “Bana yardım etsin” diye beklemiyorum. Henüz her yerde bunu hayata geçiremedim ama inanın çabalıyorum.

Birinden yardım her zaman isteyebiliriz. İhtiyaç halinde istemeliyiz de. Eğer kişi yardım etmek istemiyorsa, bastonumuza sarılalım. Birilerine “Sen olmadan da giderim” dersek ve bastonumuzu elimize alıp yolumuzda yürüyebilirsek, en büyük iyiliği kendimize yapmış oluruz.

Lormen Alfabeti

Cevdet Hıncal

cevdethincal@gmx.de

Sayı: 94, Aralık 2021

Merhaba arkadaşlar.

Bu kısa yazıda, daha önce konu edildi mi bilmiyorum, hem görme hem de işitme engelli insanların dış dünya ile nasıl bağlantı kurabildiklerine kısaca değinmek istedim. Biraz da olsa bu konuda farkındalık oluşturalım diye düşündüm.

Bizler görmüyoruz ve dış dünya ile esas olarak işitme ve dokunma duyularımızı kullanarak bağlantı kuruyoruz, Koku ve tat alma duyularını bunun dışında tutuyorum. Benzer şekilde işitme engelli insanlar esas olarak görme ve dokunma duyularını daha etkin kullanarak hayatı algılıyorlar. Erişilebilirlik koşullarının yerine getirilmemesinden kaynaklanan engelleri bu şekilde aşmaya çalışıyorlar. Ancak hem görme hem de işitme kaybımız varsa, geriye koku alma ve tat alma dışında sadece dokunma duyusu kalıyor. Bunu hayal etmemiz sanıyorum zor. Yıllar önce birkaç gün işitme kaybı yaşamıştım. Birkaç günlüğüne de olsa bunu yaşamak bana çok zor gelmişti. Anlatması o kadar zor ki... Bu noktada hemen akla gelen elbette çevreyle nasıl iletişim kurulduğu. Sonuçta bu, insanlar için hayati bir önem taşıyor.

“Bu konu nereden aklına geldi?” diye sorabilirsiniz. Birincisi yıllar önce bir başka şehirde gören, az gören ve hiç görmeyenlerin karışık eğitim aldığı meslek okulunda eğitim almıştım. Oradaki kütüphanede bize kabartma ders notları ve ders kasetlerini dağıtan bir hanımefendi vardı. Bazen zamanımız olduğunda uzun sohbetler yapardık. Bir kere bana eşinin hem işitme hem görme engelli olduğundan uzun uzun söz etmişti. İlk kez o zaman bu konuda düşünmüştüm. İkinci olarak da geçenlerde bir arkadaşım bana bir uygulama göndermişti. “Lern (Ormen)” yani Türkçe ifadesiyle “Lormen.” Anlamı “öğren.” Uygulamayı açıp inceledim. Lormen alfabetini tanıtıyor ve alfabe hakkında geniş bilgi veriyordu.

Peki nedir bu Lormen alfabesi? Bu alfabe bizim Braille alfabesi gibi ama farklı olarak iletişim kurulan kişinin parmak uçlarına bir ya da iki kez dokunarak ya da parmağın iç ya da dış yüzeylerine çekilen kısa ve uzun çizgiler ve bilek ile avuç içine çizilen işaretler...

Birkaç örnek verirsek, mesela sesli harfler parmak uçlarına dokunularak anlatılıyor. Başparmak ucuna bir kez dokunuş ile “a” harfi; işaret parmak ucuna bir dokunuş “e” harfi; orta parmak ucuna bir dokunuş “i” harfi...

Bir örnek yazalım: “Merhaba” yazmak istiyorsak “m” harfi için küçük parmak köküne bir dokunuş, “e” için işaret parmağının ucuna bir dokunuş, “r” için avuç içine birkaç kez dokunuş, “h” için küçük parmağın ortasına kısa bir çizik, “a” için başparmak ucuna bir dokunuş, “b” harfi için işaret parmağın ortasına kısa bir çizik ve sonra yine “a” için başparmak ucuna bir dokunuş.

“Ali” yazmak için yukarıda yazdığım gibi “a” harfi için başparmak ucuna bir dokunuş, “l” harfi için orta parmak ucundan bileğe kadar uzun bir çizgi ve “i” harfi için orta parmak ucuna bir dokunuş. Daha uzun bir kelimeyi yazmaya cesaret edemedim.

1821-1902 yılları arasında yaşamış olan Hieronymus Lorm, sonradan kendi adıyla anılan Lormen alfabesini geliştirmiş. Bunu öncelikle karısı ve kızıyla iletişim kurmak için düşünmüş ama bu yöntemi başkaları ile paylaşmamış. Gerçek adı Heinrich Landesmann olan ve Hieronymus Lorm takma adını kullanan Avusturyalı, aynı zamanda yazar, şair ve gazetecidir. Hastalıkları küçük yaşlarından itibaren peşini bırakmamış, 15 yaşına geldiğinde işitme yetisini kaybetmiş ve görme yetisi de giderek hızla zayıflamış. 1902’de 81 yaşında beyin kanamasından hayatını kaybetmiş. Ölümünden sonra bu alfabe unutulmaya yüz tutmuş. Sonraki yıllarda bir İngiliz, karısı ve kızıyla bağlantıya Geçmiş. Onlardan alfabeyi öğrenerek geliştirmiş.

İnsanlık tarihine baktığımızda tanınmış ilk işitme ve görme engelli insan Laura Bridgman. 1829-1889 yılları arasında yaşamış. Doğumundan iki yıl sonra yani iki yaşında bir çocuk iken, görme ve işitme yetisini kaybetmiş. Kısa bir süre sonra da tat ve koku alma duyuları da gitmiş... Bir öğretmenin yardımıyla çok zorlu bir mücadele sonunda Braille alfabesini, daha sonra da işaret dilini öğrenmiş. Ve bir okulda öğretmenlik yaparak hayatını sürdürmüştü. Bridgman’ın çok sevdiği öğrencisi olan Anne S. Macy, sonradan dünyaca ünlü Helen Keller’in öğretmeni olmuş.

Helen Keller, 1880-1968 yılları arasında yaşamış olan dünyaca ünlü Amerikalı yazar ve aktivisttir. Keller de Bridgman gibi on dokuz aylıkken hastalık sonucu görme ve işitme yetisini kaybediyor. İnanılmaz bir mücadele vererek yalnızca ünlü bir yazar değil, aynı zamanda engelli hakları savunucusu oluyor. Ayrıca politik görüşleri ve mücadelesiyle hem Amerika'da hem de dünya çapında etkili kişiliğiyle büyük bir saygınlık kazanıyor. Helen Keller'in kendi yazdığı kitaplar bütün dünyada çok okunan kitaplar arasında. Ayrıca Keller üzerine yazılmış pek çok kitap var. Yine aynı konulu pek çok film bulmak mümkün.

Bu tanınmış insanların dışında adı anılmayan pek çok insanın çabalarıyla bu iletişim ve eğitim yöntemleri günümüze kadar geldi ve geliştirildi. Ancak tekrar başa dönersek, doğumundan ya da küçük yaştan itibaren görme-işitme engelli bir çocuğun eğitimi nasıl olacak, bu konuda Türkiye'deki çalışmalar ne düzeyde, hiçbir fikrim yok. İnternete baktığımda bu konuda pek bir şey bulamadım. Diğer engelliler konusunda olduğu gibi bu alanda da devlet desteği olmaksızın mesafe almak oldukça zor. Avrupa'da bu alanda çok değerli çalışmalar var. Devlet tarafından finanse edilen okullar, tüm yardımcı araç-gereçler, servisler ve maddi yardımlar... Ülkemizde bu konuda da durum sanırım içler acısı.

İnsanların en doğal ihtiyaçları devletin görevi olduğu halde henüz karşılanmazken, engellilerin ihtiyaçları için gereken desteğin verildiğini düşünmek çok zor. Ancak tam anlamıyla sosyal bir devlete kavuştuğumuzda bu sorunların çözümü mümkün.

Tiyatro:

Sevgi Mart Göcen

sevgi.mart@gmail.com

Sayı: 94, Aralık 2021

Birinci Perde

Sahne: Bir yatak, bir cep telefonu. Facebook profilinde "Ne düşünüyorsun?" bölümü

Gün: 3 Aralık

Oyuncu: Uyanalı 10-15 dakika olmuş, uyanır uyanmaz Facebook'u açmış ve çılgın bir duyar kasmaya maruz kalmış, bu arada kendi duyargaları uyarılmış bir kadın ya da erkek

İç ses: "Ne vardı bu kadar uyuyacak? Profilindekilerin yarısından fazlası 3 Aralık temalı paylaşım yapmış. Hep bunu yapıyorsun, yine geç kaldın. Haydi bir şeyler yaz. Daha "Etrafında engelli biri var mı?" diye düşüneceksin. Varsa atlama, mutlaka gününü kutla." Oyuncu hırsla telefonunun klavyesine döner ve sürekli gördüğü, aklına en çok yatan mesajı yazar: "Sevgi her engeli aşar. Asıl engel sevgisizliktir." "Paylaş" butonuna basar ve görevini yapmış olmanın huzuru yerleşir yüzüne.

Telefonunun mesaj bölümüne girer. Görevi nedeniyle geçenlerde belediyenin verdiği yardım kolilerini götürdüğü insanların numaralarını seçerek: "3 Aralık Engelliler Gününüz kutlu olsun" yazar ve gönderir. "Oh bee! Herkesin gönlünü aldım, üstelik duyarlılığımı da belirttim, şimdi gelsin beğeniler" diyerek yatağından kalkar. Perde kapanır.

İkinci Perde

Sahne: Bir okulun gösteri salonu

Oyuncular: Gözlerine bant takılıp eline beyaz baston verilmiş bir öğrenci. Tekerlekli sandalyeye oturtulmuş bir başka öğrenci. Kahverengi takım elbise giymiş bir öğretmen

Öğretmen: "Evet, senden başlayalım Ahmet. Gördüğünüz gibi arkadaşınız görme engelli. Şimdi sahnede bastonuyla yürümesini istiyoruz. Biliyorsunuz burada ağaç niyetine koyduğumuz kitaplar, kaldırım diye koyduğumuz sehpa ve mikrofonu bağladığımız boru var. Bu da direk olsun. Bakalım arkadaşımız bunlara çarpmadan yürüyebilecek mi? Ve yürürken ne hissedecek?"

Ahmet: Bastonu amaçsızca ve çok doğal olarak yanlış sallayarak yürümeye çalışır. İkinci adımda kitaplara çarpar ve devirir. Üçüncü adımda sehpa çarpar ve son olarak mikrofon borusunu, namı diyar direği devirir.

Öğretmen: "Evet Zeynep, şimdi sıra sende. Tekerlekli sandalyenle sahnede dolaş."

Zeynep Dolaşmaya başlar. Tekerlekli sandalye kitaplara takılır, sehpa çarpar ve son olarak sahne merdivenlerine gelince durur.

Öğretmen: "Gördünüz mü? Arkadaşlar, engellilerin işi ne kadar zor. Arkadaşlarınıza soralım bakalım, ne hissettiler."

Ahmet: "Öğretmenim, görme engelli olmak felaket bir şey. Hiçbir şey görmüyorsunuz, baston da hiçbir şey anlatmıyor. Nasıl yürüyemediğimi gördünüz. Gerçekten onların işi çok zor. Ben bundan sonra engelli kardeşlerimize çok yardım edicem. Onlar çok zavallı, zaten görmüyorlar, dünyaları kapkaranlık. Ben görmesem yaşayamazdım herhalde" der. Bunları söylerken yüzünde ağlamaklı bir ifade vardır.

Zeynep: "Öğretmenim, asıl tekerlekli sandalyede olmak felaket. Gördünüz ya her yere çarptım. Hiçbir şey yapamadım. Onlar hep bizim yardımımıza muhtaç. Onlar çok zavallı, çaresiz. Bence tekerlekli sandalye kullanmak zorunda kalanları hep kucaklayıp bir yerlere götürmeliyiz. Yoksa ne yaparlar? Ben yürüyemeseydim yaşayamazdım. Öğretmenim, engelli olmak çok kötü bir şey. Dedem, onların anne ya da babalarının işledikleri bir günahtan dolayı böyle olduklarını söylüyor. Bence günah işlememeliyiz. Yoksa ilerde bizim çocuklarımız da böyle olur."

Öğretmen: "Gördünüz mü? Çocuklar, arkadaşlarınız engelliliği deneyimledi ve ne kadar felaket bir şey olduğunu gördü. Biz her zaman engellilere yardım etmeliyiz. Onlar yardıma muhtaç, zavallı insanlar. Hep bizim desteğimize ihtiyaç duyarlar" der. Yüzünde öğrencilerine iyi bir ders vermenin huzuru vardır.

Üçüncü Perde

Sahne: Bir kültür merkezi. Protokolde belediye başkanları, milletvekilleri, müdürler oturmakta. Arka sıralarda küçüklü büyüklü insanlar. Sahne olarak ayrılan alanda bir yetkili

Oyuncu: Yetkili kişi: "Bir 3 Aralık'ta daha engelli kardeşlerimizle birlikteyiz. A Belediyesi'nin temin ettiği beyaz bastonları, tekerlekli sandalyeyi ve koltuk değneklerini engelli kardeşlerimize teslim edeceğiz. Ben belediye başkanı olarak engelli kardeşlerimin her ihtiyacını karşılamak için görev başındayım. Onlar bizim maneviyatımızı güçlendiriyorlar. Onlara yardım ettikçe hem sevap kazanıyoruz hem huzur buluyoruz. Geçen gün ihtiyaç kolileri hazırlatıp adreslerine gönderdik. Belediyemiz, her 3 Aralık'ta engelli kardeşlerimize yaptırılan etkinliklere ev sahipliği yapar ve onların ihtiyaçlarını karşılamaya çalışır. Yine de bir engelli kardeşimizin ihtiyacı olursa, bana ulaşsın." Salonda oturanlardan bir alkış kopar. Hüzünlü gözlerle başkanı izlemeye devam ederler ve perde kapanır.

Dördüncü Perde

Sahne: Bir otobüsün içi

Gün: 4 Aralık

Oyuncular: Birinci perdede telefon kullanan insan-1, üçüncü perdede salonda oturan insanlardan bazıları

Otobüste sesli anons ile durak adı söylenir. Tüm yolculardan homurtular yükselir ve birinci perdede telefon kullanan insan: "Kapat şunu ya! Herkes durağını biliyor. Bunu mu dinleyeceğiz?" der ve perde kapanır.

Beşinci Perde

Sahne: Sınıf

Oyuncular: Öğrenciler

İkinci perdedeki Ahmet: "Oğlum, bu sabah okula gelirken bizim mahalledeki kör ablayı gördüm."

Bir öğrenci: "Kör deme oğlum. Alınır."

Ahmet: "Oğlum duymuyor ki. Neyse, konu o değil. Babama söyleyeyim, yarın biraz fazla para alayım, o kör kıza vereyim. Akşam bizimkiler söyledi, onlara para verince Cennete gidiyormuşsun. Bir de 40 adım attırınca gidiyormuşsun. Yarın 40 adım attırmayı teklif edeceğim" der. Perde kapanır.

Yukarıdaki sahnelerin tamamı, geçtiğimiz 3/4 Aralık günlerinde yaşandı. Bu sahnelerden sonra ne değişti? Engellileri çok sevdiler ama kitaplar Braille'e dönüşmedi, otobüslerde sesli anons çalışmadı, kaldırım işgalleri sona ermedi, yeti farkı olan bireyler eğitim aldıkları alanlara göre istihdam edilmedi, yeti farkı olan bireylerin toplumun tümüyle eşit haklara ve ödevlere sahip oldukları kabul edilmedi. Eeee! Hani sevgi her engeli aşıyordu? O kadar da sevgi göstermişsiniz. Demek ki gerçekten sevmemişsiniz. Duyarlarınızı duyargalarınıza gömün. Sevginizi, gerçekten sevmeniz gerekenlere saklayın. Merhametinizi, mesela sokak hayvanlarına gösterin. Bize ise sadece insan gibi yaklaşımınız gerekiyor. Bir dahaki 3 Aralık'a kadar gerçekten insan onuruna yakışır bir hayat hazırlamak için yeti farkı olan bireylerle el ele vermeyi deneyin. Belki bu bakış açısı, hepsini olmasa da bazı engelleri aşar.

Cep Herkülü; Naim Süleymanoğlu

Gülcan Altun

guleycane@gmail.com

Sayı: 94, Aralık 2021

İzlediğim bir televizyon programındaydı yanlış anımsamıyorsam. "Aklını hırsının emrine verirse insan, sonuç felakettir. Ancak hırsını aklının emrine verirse başarı kaçınılmazdır" diyordu dinlenen kişi. Oysa hırsı kötü anarız hep. Özellikle biz başarılı yeti farklılardan bahsederken "hırslı" dendi miydi "Hırslı demeyelim de azimli diyelim" denir. Oysa ben hırsı azimden daha inatla tutunmaktır gibi görürüm hedeflediğine. İşte size bu ay betimlemesini değerlendireceğim film, böyle bir hırsın hikayesi. Aklını hırsının emrine vermiş bir adamın mütevazı savaşı.

Yakın tarihimizde, kapı komşumuz Bulgaristan'da yaşanan acıları ve bu dramı dünyaya duyurmaya and etmiş küçücük bir adamın mücadelesini anlatan "Cep Herkülü; Naim Süleymanoğlu" filminden söz ediyorum. Süleymanoğlu'nun gerçek hayat hikayesinin 1977-1988 yılları arasında kalan on bir yıllık bölümünü anlatan bir yapım. Film, Muharrem Süleymanoğlu'nun yazdığı "Kardeşim Cep Herkülü" kitabından uyarlanmış. Sempatik, duygulu, zaman zaman güldürse de çokça ağlatan bir film, bilginize. En azından ben çok ağladım. Allah rahmet eylesin ve ruhu şad olsun.

Filmi ilk olarak TV'de yayımlandığında ailemle birlikte izledim. Tabii betimlemesiz ve sadece sorduğumda ya da akıllarına bana söylemek geldiğinde bizimkilerin görsellere dair açıklamalarıyla. Ancak her zaman ifade ettiğimiz gibi betimlemesiz film izlemek, tuzsuz yemek yemek zorunda olmak gibi bir şey.

Film 2019 yapımı. GETEM sistemine ise Mayıs 2021'de eklenmiş. Eş erişim bir hak olarak kabul edilmediği için iki yıl geriden geliyoruz yani. Ne diyelim. Biz on yılları da biliyoruz. Buna da şükür ama yetmez. Neyse! Biyografi ve dram türünde kategorilendirilen filmin yönetmeni Özer Feyzioğlu. Yapımcısı ise Mustafa Uslu. Yapım şirketinin adı ise Dijital Yapım Evi. Senaryosunu Barış Pirhasan kaleme almış. Müzik düzenlemeleri Fahir Atakoğlu'na ait. Oyuncular da ise Hayat Van Eck, Yetkin Dikinciler, Selen Öztürk, Gürkan Uygun, İsmail

Hacıoğlu, Uğur Güneş, Renan Bilek, Barış Kırallıoğlu, Bülent Alkış gibi popüler isimleri görüyoruz. Filmin İMDB puanı 8.3. Beyaz Perde sitesi ise daha önceki yazılarda söylediğimiz gibi üçlü bir puanlama sistemi kullanıyor. Bu kapsamda puanlamalar ise şu şekilde: Basın 3,2; Beyaz Perde puanı 3,5; üyeler 4,6, bu hayli iyi bir puan takdir edersiniz ki.

Film üzerine araştırma yaparken okuduklarımdan konuya ve Naim Süleymanoğlu'na dair öğrendiklerimi paylaşmak isterim sizlerle.

Bulgaristan'daki Türk azınlık içerisinde doğup büyüyen Naim, henüz on yaşındayken tesadüfen halter yeteneği fark edilir. Antrenör Enver'in yönlendirmesiyle basamakları adım adım tırmanır ve Bulgar Milli Takımına girer. Kazandığı altın madalyalar sonucu önce Bulgaristan Halk Cumhuriyeti'nde bir kahraman haline gelir. Ancak onun parladığı dönemlerde 1984 yılı sonu ile birlikte Bulgar Komünist Partisi'nin iktidarında uygulamaya konan resmi makamlarca "Diriliş Süreci" adı verilen Bulgarlaştırma kampanyası yürütülmeye başlanır. Bu asimilasyon kampanyasının en bilinen sonuçlarından birisi Türk azınlığının isimlerinin Bulgar isimleriyle devlet zoruyla değiştirilmesidir. Naim için de bu durum bir kırılma noktası olur. Orada yaşananları dünyaya duyurmayı hedefleyen Naim, spordaki başarısını bu yolda kullanmaya karar verir. Bu amaç doğrultusunda Türkiye'ye iltica eder ve Seul'de olimpiyat şampiyonu olduktan sonra tüm dünyaya yaşanan zulmü anlatmayı başarır.

Otoritelere göre "tüm zamanların en iyi haltercisi" olan Süleymanoğlu'nun kısacık yaşamına sığdırdığı başarılarını da yazı kapsamı dışında olsa da saymak isterim. On beş yaşında Brezilya'da ilk dünya rekorunu kırar. 1984, 1985 ve 1986 yıllarında dünyada "yılın haltercisi" seçilir. 1988 Seul, 1992 Barcelona ve 1996 Atlanta Olimpiyatları olmak üzere üç kez olimpiyat şampiyonu olur. Kimi kaynaklara göre yedi, kimilerine göre ise sekiz kez dünya şampiyonu olmuştur. Kırk altı dünya rekoru kırar. Tam 190 kilo kaldırarak kendi kilosunun üç katından fazla ağırlık kaldırmıştır. Bir olimpiyatta altı dünya, dokuz olimpiyat rekoru kırar. 1988 yılında TİME dergisine kapak olur. 1992 yılında Uluslararası Halter Basın Komisyonu tarafından "dünyanın en iyi sporcusu" seçilir. Ayrıca Türkiye'ye Olimpiyatlarda güreş dışında ilk altın madalyasını kazandıran da işte bu efsane insandır.

Filmin genel anlamda beni sesli betimlemeden bağımsız olarak rahatsız eden ve okuduğum eleştirilerde de göze çarpan tek sıkıntısı; müzikler süper, seçimler ve zamanlamalar

harika ancak ses seviyeleri dengesiz olmuş bazı yerlerde. Konuşmalar anlaşılamiyor. Bu da geriyor izleyiciyi. Elbette bir de böylesi insanlar keşke yaşarken konu edilse filmlere. Hakları yaşarken bizzat kendilerine teslim edilse.

Sesli betimlemeye gelince, tabii ki önce emekçileri sayalım. Sesli betimleme metin yazarı Arif Emre Tiryaki. Betimlemeleri Ayşegül Kalkan'ın sesinden dinliyoruz. Altyazıları Ünsal Coşar seslendirmiş. Ayrıntılı altyazı çevirmeni Ece Naz Batmaz. İşaret dili çevirmenliğini ise Volkan Kurt yapmış. Editörler; Fulya Akbaba, Beliz Coşar, Samet Demirtaş. Ses montajda her zamanki gibi Nisa Namazova ve yine teknik yapımda Yenigökdelen Tercüme ile Dağ Prodüksiyon adlarını görüyoruz.

Öncelikli söylemek isterim ki sesli betimleme gün geçtikçe kusursuzlaşıyor. Özellikle SEBEDER'in işleri için bu böyle. Bunun en önemli nedeni de bence hedef kitle için bir şeyler yapmak yerine bizzat yeti farkı olanlarla birlikte hareket ediyor olmasından kaynaklanıyor. Bize rağmen değil, bizimle birlikte olunca ivme kazanıyor işte böyle. Ele aldığımız filmde hemen hemen sesli betimleme anlamında kusursuz diyebilirim. Birkaç küçücük nokta var. Aşağıda olumlu ve olumsuz bulduğum bir iki anekdotu yazdım sizlere.

Betimlemenin olanak verdiği yerlerde, altyazıların farklı bir ses tarafından seslendirilmesi çok isabetli olmuş. Hele hele betimleme seslendirmeni bir kadın iken altyazıların erkek seslendirmence okunması çok daha akıcılık kazandırmış seyir keyfine.

Bir sözcük var ki bir türlü anlayamadım. Defalarca dinlemiş olmama karşın biraz okuma düzeninin yazı dilinden farklı olmasından, biraz fondaki seslerden bir türlü çözemedim. Filmin başında çocuk Naim'in katıldığı Kırcaali'deki ilk müsabakada kazandığı altın madalya sonrası yumruğunu havaya kaldırıyor. Bu, betimlemede bilmem ne usulü yumruk diye okunuyor. “Modifiye” gibi bir şey. Arama motoruna yazdım, Viki Pedia sitesini taradım. Mümkün değil, farklı yumruk usullerine dair bir şey bulamadım. Meraktan da çatladım inanır mısınız?

İlerleyen sahnelerden birinde Hilmi, takıma açma germe yaptırıyor. Naim, Enver ile halter çalışıyor. Bir yerde istediği gibi yapamadığı için sanırım Naim'i sinirli bir şekilde uyarıyor. Ardından, “Ellerine bandaj saran iri bir gencin arkasında çoraplarını giydi” deniyor. Çoraplarını giyen kim? Büyük bir ihtimalle Naim de bu konu biraz arada kalmış gibi olmuş.

Başka bir sahnede ise halteri doğru indiremeyen Naim'i kovan Enver, avuçları su toplayıp patlayan Naim'in ellerine üflüyor. Betimlemesi ile uygun boşluk doğru değerlendirilip hem bir önceki sahne hem de mevcut sahne çok anlaşılır anlatılıyor. Bu incelikleri doğru değerlendirmek çok önemli gerçekten. Bunun için ayrıca tebrikler.

Enver'in Naim'i Milli Takım Teknik Direktörü İvan'a göstermeye çalıştığı Vidin'deki müsabakadan Milli Takım çalışmalarına geçiliyor. Ve anladığım kadarıyla bu geçişte çocuk Naim büyüyor ve genç bir delikanlı oluveriyor. Bu durum betimleme ile söylenmiyor. Ancak sahneler o kadar hızlı akıyor ve bence doğru bir tespit ile o esnada İvan'ın Bulgarca konuşmaları altyazıdan kör izleyiciye seslendiriliyor. İzleyici yakalıyor anlatılmak isteneni. Dediğim gibi doğru bir uygulama olmuş bence de bu. Araya sesli betimleme de girseydi iyice tabiri caizse her şey arapsaçına dönerdi.

Naim'in kaçıışı tüm detaylarıyla çok anlaşılır betimlenmiş. En azından benim aklımda hiçbir soru işareti kalmadı.

Melbourne'de Naim'in kaldığı evde kahvaltı sahnesinde çok isabetle masada oturanlar söyleniyor önce betimlemede. Ancak Naim'le kahvaltıya oturanların yanında zayıf biri daha var deniyor. Muhtemelen adamlar onu kaçıırken Rasim'den teslim alan iki adam. Bu, betimlemede söylenmemiş. Çünkü olan boşluğa durum ancak bu kadar bir cümle ile anlatılabilmiş. Bence yeterli de olmuş. İyi bir izleyici bunu akıl yürütme ile bulabilir.

Jenerikteki şarkılar bölümü sadece şarkı adlarını içeriyor. Merak ettiğim, ki bu mp3 dosyada nasıl ifade edilebilir bilmiyorum, jenerikte o bölüm gerçekten var mı, yoksa benim gibi kıl izleyicilerin merakını gidermek için mi okundu? Bu ihtimali kendimce pek gerçekçi bulmadım. Eğer jenerikte varsa neden sadece şarkıların isimleri var? Sanatçılarıyla birlikte olması gerekmez miydi? Bu bölüm, sesli betimlemeden bağımsız bir eleştiri tabii ki. Ama hayli ilginç geldi ve yazmadan edemedim.

Size bu yazıyı hazırlamak için birkaç kere izlemek durumunda kaldığım bu filmin hiçbir seyrinde sıkılmadım. Bir de düşündüm, “Öteki olmak güçlendiriyor mu dersiniz insanı?” Betimlemesinden yola çıktım ve yakın tarihimizde bir yolculuk yaparken buldum kendimi. Size de iyi yolculuklar dilerim.

Yazıyı hazırlarken incelediğim bağlantıları belki göz atmak istersiniz diye sizin için aşağıya alıyorum.

[GETEM bağlantısı için tıklayınız:](#)

[Viki Pedia sitesi bağlantısı:](#)

[Beyaz Perde sitesi bağlantısı:](#)

[T24: Atilla Dorsay - Dünyayı Hayran Bırakan 'Küçük Adam'ın Büyük Serüveni yazısı için tıklayınız:](#)

[Gazete Duvar: Şenay Aydemir - 'Cep Herkülü: Ver Mehteri! yazısını okumak için tıklayınız:](#)

[Sabah: Volkan Özyurt - Özgürlük Uğruna Destan Yazdı yazısı için tıklayınız:](#)

8. Beyaz Baston ve Erişilebilirlik Festivali Açılış Söyleşisi-2. Oturum

Deşifre Edenler: Yelda Erdoğan, Canan Çam Yücel

yeldaerdogan34@gmail.com

canancam@gmail.com

Sayı: 94, Aralık 2021

Merhaba değerli EEEH Dergi okurları. Bildiğiniz gibi Engelsiz Erişim Derneği her yıl Ekim ayında Beyaz Baston ve Erişilebilirlik Festivali düzenliyor. Bu yıl ise “Sağlamcılığa İnat Farklılıklarını Yaşat” temasıyla 8. Beyaz Baston ve Erişilebilirlik Festivali düzenlendi. Her akşam farklı konu ve konuklarla söyleşilerin gerçekleştirildiği festivalin açılış söyleşisi ise EEEH Dergi ekibi, Düşün, Sorgula, Üret kolektifi ve Merhaba Spektrum ekibi iş birliği ile gerçekleştirildi. Burak Sarı ve Canan Çam Yücel moderatörlüğünde yürütülen söyleşinin konusu “öznelerin söz sahibi olması ve perdeleme” şeklinde iki başlıkta toplandı. Söyleşinin ikinci oturumunda EEEH Dergi ekibi ve Düşün, Sorgula, Üret kolektifi yer aldılar ve bu iki başlığa ilişkin görüşlerini paylaştılar. Derginin bu sayısında söyleşinin ikinci oturumunda konuşulanları bulabilirsiniz.

Canan Çam Yücel: Herkese merhaba, EEH Dergi ev sahipliğinde Merhaba Spektrum ve Düşün, Sorgula, Üret Kolektifi hep birlikte bir söyleşi gerçekleştiriyoruz ve oturumun ikinci kısmında ben modere edeceğim. Ancak başlamadan önce birinci oturum çok keyifliydi, zaten biz zaman zaman Merhaba Spektrum ekibi ile Düşün, Sorgula, Üret ve EEH Dergi ekibi olarak bir araya geliyorduk. Bugün de böyle samimi bir söyleşi gerçekleşti, umarım ikinci kısımda da benzer bir durum olacak diye düşünüyorum. Şimdi biz de burada EEH Dergi ekibi olarak yine Burak Sarı, Nurşen Korkmaz, Sevgi Mart Göcen, Can Deniz Balkaya, Gülcan Altuna, Habil Bozkurt, Dilek Başer Aslan buradayız.

Burak Sarı: Canan, bir şey ekleyebilir miyim? Sana devrederken söylemeyi unuttum. Biraz önce soruları yazılı aldık ya burada sonunda sesli alabiliriz. O biraz önceki oturuma özel bir şeydi, öyle yapmamız gerekiyordu. O nedenle onu da belirtmiş olalım, özür dilerim böldüğüm için.

Canan Çam Yücel: Evet, ben de onu belirtecektim . İyi oldu tekrardan eklediğin. Buradayız, Merhaba Spektrum ekibine teşekkür ediyoruz gerçekten. Şimdi biz de körlük bağlamında, kör bireylerin bu durumu nasıl karşıladığı, “öznelerin söz sahibi olması” ya da biz “perdeleme” olarak nitelendirdik, perdeleme konusunda neler düşünüyoruz. Aslında burada samimi bir sohbet havasında hem kendi kişisel deneyimlerimizi hem de sakatlık bağlamında değerlendirmek istiyoruz. Öncelikle öznelerin söz sahibi olmasıyla, yine aynı sıralamayla başlayacağız, sonra perdelemeyi konuşacağız. Toplam 45 dakikada bizim konuşmalarımızı tamamlayıp son 15 dakikada da katılımcılarımızın sorularını almayı planlıyoruz. Burak’ın da hatırlattığı üzere evet biz sorularımızı sesli olarak da alabiliriz ama chat’ten de yazabilirsiniz. Her iki yöntemi de kullanabiliriz. O zaman yavaş yavaş biz de başlayalım. Peki o zaman şöyle başlayalım; “öznelerin söz sahibi olması” konusunda kör bireyler olarak bizler neler yaşıyoruz? Öncelikle kısaca kendim bir giriş yaparak sonra da sözü arkadaşlarıma bırakmak istiyorum. Bizler de tıpkı Merhaba Spektrum ekibindeki otistik arkadaşların yaşadığı benzer durumları aslında hayatımızın içerisinde yaşıyoruz. İlk oturumda Burak da kısmen vurgulamıştı, bu oturumda daha da ayrıntılandıracağız. Benzer durumlarla karşılaşıyoruz; zaman zaman dinlenilmediğimiz oluyor, bizim için en doğru, en iyi kararı vermeye çalışanlar olabiliyor. Daha sonra dinlenilmemek, yerimize karar verilmesi, ebeveynimiz gibi davranılması gibi durumlarla karşılaşabiliyoruz hayatın içerisinde. Bunlara belki bir iki somut örnek verebiliriz ya da bu konuda düşüncelerimizi belirtebiliriz. Aramızdan ilk kim söz almak ister bu konuda, EEH Dergi’den ya da Düşün, Sorgula’dan arkadaşlarım?

Habil Bozkurt: Sen konuşurken parmak kaldırmıştım, arkadaşlarım da görmüştür ilk söz almak isteyen birisi olarak. Şimdi ben aslında Denizlerin anlattığı konuya devam edeceğim, maskeleme konusuna, gerçi o bitti ama biraz körlük açısından bakacağım.

Canan am Yücel: Habil çok özürlü dilerim, burada öncelikle öznelerin söz sahibi olmasını konuşup biraz, ikinci kısımda onu konuşacağız. Eğer “perdeleme” konusunu konuşacaksan onu ikinci kısma saklarsan sevinirim.

Habil Bozkurt: O zaman ikinci kısımda konuşayım.

Sevgi Mart Göcen: Ben söz alabilir miyim?

Canan am Yücel: Evet Sevgi.

Sevgi Mart Göcen: Arkadaşlar, ben “öznelerin söz sahibi olması” noktasında biraz mesleki deformasyon yaşıyorum. Yasalarla ilgili durum hakkında ufak tefek bir şeyler söylemek istiyorum. Biliyorsunuz, ülkemizde” Engelliler Yasası” diye bir düzenleme var. Önce “Özürlüler Yasası” diye çıkardılar, sonra “Ay! Pardon, biz ne yaptık, nasıl özürle deriz?” deyip “engelliler”e çevirdiler. Peki bu yasada getirilen düzenlemeler daha sonra bu yasaya bağılı olarak çıkarılan birtakım yasal düzenlemelerde getirilen, aslında yapılması gereken, metni okuduğumuz zaman “Aa! Güzel şeylermiş bunlar” diye düşündüğünüz ama sadece kağıt üzerinde var olan birçok metin var, metin bunlar sadece. Ama bunun yanında, tabii ki birçok da “Ya! Bu ne alaka, aslında böyle bir şey ihtiyacımız yok ki bizim” denen düzenlemeler de var. “Peki bunun sebebi ne?” diye baktığımızda, işte tam da buraya geliyoruz; “öznelerin söz sahibi olmaması”na geliyoruz. Çünkü Engelliler Yasası çıkarılırken evet engelli kuruluşlarından da görüşler alındı. Metnin gerekçe kısmı ve kanunun hazırlanışı aşamasına baktığımızda, oradaki görüşleri de görebilirsiniz, inceleyebilirsiniz TBMM’nin sayfasından da. Ama şöyle bir durum var; bizim dile getirdiğimiz, engelli örgütlerinin dile getirdiği talepler ne kadar dikkate alındı o metinler hazırlanırken? Özellikle bu erişilebilir düzenlemeler, erişilebilirlik ile ilgili düzenlemeler hakkında ne kadar dikkate alındık? Neye ihtiyacımız olduğu, ne kadar önemsendi, ne kadar

farkına varıldı? İşte kocaman bir “hiç” olarak görüyorum ben bunu. Özellikle şu sürekli ertelenip duran başta kamu binaları olmak üzere, yapılan binaların erişilebilirliğinin sağlanması noktasında getirilen düzenlemelere baktığımız zaman, biliyorsunuz sürekli öteleniyor. Bu yasalar getirilirken, bu yasal düzenlemeler oluşturulurken “-miş gibi” yapıldı. Yani özneler, o yasal düzenlemelerin muhatabı olacak, o yasal düzenlemenin getirdiği uygulamalardan faydalanacak olan öznelerden sanki görüş alınıyormuş gibi yapıldı ama orada oturanlar, o yasal düzenlemeyi hazırlayıp kanunlaştıranlar, daha sonra buna bağlı yönetmelikleri ve diğer düzenlemeleri çıkaranlar, yine özneleri yok saydılar. O düzenlemelerden faydalanacak olan bireyleri yok saydılar. Birtakım ihtiyaçları, kendi kafalarına göre belirlediler. Kendi kafalarına göre bizim onlara ihtiyacımız olduğunu düşündüler ve karar verdiler. Metinlere yerleştirip işte, “Biz yaptık, oldu” mantığıyla yasal düzenlemeleri oluşturdular. Peki ne oldu? Tabii ki birçoğunun uygulama kabiliyeti olmadı. Birçoğu maalesef çok çok çok üzülerek söylüyorum ki suistimallere dönüştü. Arkadaşlar, yani olayın içinde olduğum için söylüyorum, mesela denildi ki “Binaların girişine rampa sistemi kurulması gerekiyor ki yürüme konusunda yeti farklılığı olan bireyler binalara kolayca erişebilsinler” denildi. Ama sonra denildi ki “Bu rampa aslında şey de olabilir, ihtiyaç olduğunda konulup sonra kaldırılabilen bir rampa da olabilir. Sürekli durması gerekmiyor” dediler. Peki tekerlekli sandalyeli bir birey geldiği zaman bu sabit olmayan rampayı kullanabildi mi? Hayır, kullanamadı. Çünkü rampa sürekli sallanıyordu, tekerlekli sandalyenin güvenli çıkışına imkan vermiyordu ve dolayısıyla hiçbir işe yaramadı. Ben bu noktadan bakmak istedim, yani yasal düzenlemeler getirilirken maalesef özneler, o düzenlemelerin muhatabı olan kişiler yok sayıldı. Özneler dinlenilmedi ve bizim adımıza ebeveynlik oynayıp bizim adımıza karar verildi. Bunları söylemek istiyorum şimdilik Canan’cığım.

Canan Çam Yücel: Teşekkürler, Sevgi. Gerçekten böyle hukuki düzenlemelerde bile aslında hak sahibi olan öznelerin söz sahibi olmadığını, aslında devletin sadece yükümlülük sahibi olduğunu biliyoruz ama nedense öznelerin hak sahibi olmasına rağmen söz sahibi olmadığı durumlarla hala karşılaşıyoruz ülkemizde. Başka bu konuda söz almak isteyen?

Burak Sarı: Ben alabilirim uygunsuzsa.

Canan am Yücel: Tabii ki Burak.

Burak Sarı: Öncelikle, “öznelerin söz sahibi olması” ne demek ve neden özneler söz sahibi olarak kabul edilmiyor, oradan başlarsak daha uygun olacağını düşünüyorum. Öznelerin söz sahibi olmamalarının, daha doğrusu kabul edilmemelerinin nedeni; temel olarak “sağlamcılık” bana göre. Bir kere direkt yeti farklılığı üzerinden örnekleyecek olursak; toplumdaki insanlar, onu bir birey olarak görmüyor. Farklılıkları olan bir birey olarak da görmüyor ve karşısındaki eksik olarak görüyor ve öyle niteliyor. Buna bağlı olarak da onun adına her türlü kararı verme, ona her türlü dayatmayı meşru görme, istediği gibi onun hayatını dizayn etmeye çalışma hakkını görüyor kendisinde. Olayın temelinde bu var yani bu “sağlamcılık” var. Biz aslında parça parça her yazımızda yazıyoruz ya EEH Dergi’de, işte bir ibret nesnesi olarak görmek, bir taraftan sevap kazanılacak canlılar olarak görülmek, üzerimizde ego tatmin edilmesi, kendi yüce gönüllülüklerini de kendi üstünlüklerini de bizim üzerimizde sınamaları tamamen bundan kaynaklanıyor. Temel olarak karşısındaki insanları bir birey olarak kendine has davranışları ve yaşamı olan, toplumdaki eşit bir birey olarak görmemek, onu yarı aciz yarı maskot, bu kişiden kişiye değişiyor, durumdan duruma değişiyor, canlı olarak görmek. Bu tarihsel süreç boyunca da zaten böyle olmuştur. Bir dönem tamamen yok edilmeye çalışılmış yeti farkı olan insanlar, bir dönem Hıristiyanlığın özellikle ilk başlarında dilenci olarak görülmüş ya da daha sonrasında soytarı olarak kullanılmaya çalışılmış. O geleneksel bağ maalesef bozulmamış, zaten bütün kavgamız da bu bağı kırabilmek belki. Bugün olayın temelinde bu olduğunu düşünüyorum, en temel nedenin de “sağlamcılık” olduğunu düşünüyorum. Biraz daha somut örnek verecek olursak; herhangi bir toplantıya katıldığımızda mesela, yeti farkı olan birisi olarak orada herhangi birisi orada sizi kendi canının istediği koltuğa oturtmak isteyebilir ve bunu size sormadan kolunuza girip yapma cüretini gösterebilir. Ya da körlük üzerine, atıyorum bizim konumuz körlük, bizden daha çok şey biliyordur. Örnekleyebiliriz bile; sokağa çıkıp insanlara sorsam bana körlüğü anlatırlar, kafalarındaki körlüğü anlatırlar ve ben kendimi onlara anlatamam. Çünkü tamamen algıları kapalıdır bu konuda, çünkü karşısındakini kendine denk, eşit bir birey olarak görmüyor. Öznenin dinlenilmemesi konusunda temel olarak sorunun bu

olduğunu düşünüyorum ben. Dinletmek için ne yaparız, onu da ayrı tartışırız zaten ilerleyen dakikalarda.

Canan Çam Yücel: Teşekkürler Burak. Başka bu konuda söz almak isteyen arkadaşım var mı belki durumu daha da somutlaştırmak için örnek verecek deneyimlerinden?

Nurşen Korkmaz: Tam da Burak'ın bıraktığı yerden devam etmek istiyorum. Gün içinde sosyal yaşamda, iş yaşamımızda ya da eğitim yaşamımızda ne gibi somut olaylarla karşılaşılıyor üzerine birkaç örnek verip deneyimlerimi paylaşmak istiyorum. Örneğin; kaldırımda kaldırım kenarını takip ederek yürürken yanımdan geçen birinin tutup kenara çekmesi ya da “Hayır, sen o taraftan yürüme, bu taraftan yürü, daha iyi olur” demesi, orada benim için daha iyi olanın ne olduğunu söylememe izin bile vermeden söylediğimde bile kabullenmemesi gibi olaylar çok oluyor. Otobüste nerenin, hangi koltuğun benim için uygun olduğuna karar vermeleri ya da herhangi bir kıyafeti alırken bile rastlarız “Bu senin için daha iyi olur, bunu giyin” olayı. Çok daha farklı örnekler... Okulda yine öyle, hangi sıraya oturacağın bile yeri geliyor ona söylenmeden, ihtiyaçları gözetilmeden, ihtiyaçları kendince gözetiyorlar belki de, bize sorulmadan, çocuğumuzla ilgili “Sen çocuk sahibi olma, bakamazsın” bile, benimle ilgili hiçbir bilgisi olmadan doktorların direkt ahkam kesip önerdiği şeyler... Çok daha fazla örnekleri verilir ve önceki oturumda da sözü geçti, çok benzer şeyler yaşıyoruz. Şöyle; kendime “kör” diyorum olmam bile rahatsız edici bir durum oluyor. Senin için “Kör deme hayır, görme engelli de, daha farklı bir tanım de.” “Körlük” benim kimliklerimden sadece biri aslında, özelliklerimden sadece biri. Sırf körlüğüm beni genel bir kalıba sokmaz ki. “Körler söylemiş, sen de o yüzden buraya geç” gibi genellemeler yapılıyor oralardan. Herhangi bir kör yakını olabilir, onda gördüğü şeyi sana, bana ya da diğerlerine uyguluyor olması mesela. Onun dışında bir sürü özelliğim, niteliğim, karakteristik farklı farklı özelliğim var, bu da gözetilmeden genel kalıba sokulmaya çalışılması da çok fazla huzursuz edebiliyor zaman zaman. Birazcık dağınık anlattım kusura bakmayın. Ayrıca heyecanlıyım, burada olmak çok keyifli. Şimdilik ben bırakayım mikrofonu, sonra yine devam ederim.

Canan am Yücel: Teşekkürler Nurşen. Evet, Nurşen'in de dediği gibi belli bir toplumun içerisinde kalıplaşmış bir "sakat şeması" olabiliyor ve bizler de bu sakat şemasının içerisinde, toplumun belirlediği standartlarda yer bulabiliyoruz kendimizin istekleri dışında. Aynı zamanda tektipleştirilebiliyoruz, aslında bu da bir "özne olamama" durumu söz konusu oluyor burada da. Bu konu için gerekli süremiz azalmaya başladı. En azından belki bu soruya cevap vererek bu kısmı tamamlayabiliriz diye düşünüyorum. Söz sahibi olmadığımız durumlarla başa çıkmak için yani bu tür durumlarla başa çıkmak için neler yapabiliriz ve aslında özne konumunda olan bizler kendimizi nasıl dinletebiliriz? Yani söz sahibi olmak için aslında hak ettiklerimizi alabilmek için neler yapabiliriz? Bu konuda arkadaşlarım neler söylemek istersiniz?

Can Deniz Balkaya: Ben konuşmadan duramayacağım. Bu soruya geçmeden önce biraz önceki konu ile ilgili de birkaç şey söylemem lazım. Şuradan başlayayım; birincisi biraz önce bahsettiniz, doktorlar vesaire, sağlık bla bla bla... Doğru, sağlık kurulu raporu almak artık bir işkenceye dönmüş durumda ki geçmişte de böyleydi ama ben daha yeni karşılaştım. Şöyle bir örnekten bahsedeyim; sınav için, biliyorsunuz yurtdışı dil sınavlarına giriyorum, rapor gönderdim, ilk başta raporu tuhaflıkla karşıladılar, "Olmaz..." Dedim, "Niye olmaz, problem nedir?". Çünkü ben sınav için ya da atıyorum herhangi bir kurumdaki durumu belgelemek için ya da ek erişilebilirlik desteği almak için gösterdiğim raporun gerekçesinde, rapor alma gerekçesinde ÖTV ya da işte bir şeyler indirimi gibi bir şey yazıyor. "Raporu bu gerekçe ile alırsan sınava başvuramazsın" diyor ama o hastaneye gittiğiniz zaman size bunu sormuyor. "Heyet raporu alacağım" diyorsun, otomatik olarak gerekçeye bunu yazıyor, çünkü neden? Toplumun da % 90'ı aynı gerekçe ile gittiği için seni bir kalıba sokmaya başlıyor. Karşısındakini, biraz önce söylendiği gibi ister sağlamlıcılık olsun, ister farklı gerekçeler olsun dinlemekten vazgeçiyor, dinlemekten imtina ediyor. Onun yerine kendi kafasındaki şablonu sana direkt olarak uyguluyor. Yine başka bir sağlık raporu hikayesi; rapor alıyorum Milli Eğitim için. Raporu şuna ihtiyacım var; "Yurtdışında eğitim alabilir ve Türkiye'nin her yerinde çalışabilir" diye bir ibareye ihtiyacım var." Yurtdışında eğitim görebilir" diye yazmışlar ama "Türkiye'nin her yerinde çalışabilir" ibaresini yazmamışlar. Direkt olarak yüksek lisansı, yurtdışı eğitiminden sonra burada çalışma... Şimdi insanın iki temel hakkı var burada; çalışma ve eğitim hakkı. Raporu ben bu şekilde Milli Eğitim'e verseydim, otomatik olarak iki hakkımdan da mahrum

birakılacaktım, bu hakları kazanmış olmama rağmen. Yine burada bir dinlememezlik var, yine burada bir problem var ve itiraz ediyorsunuz ancak itiraz ettiğiniz zaman size diyor ki “Tamam, oraya yazabileceğimin en iyisini yazmışım. Kesin görme gerektiren işlerde çalışamaz. Daha ne istiyorsun?” Şimdi buradaki mücadele yöntemime geleyim, senin sorunla bağlantılı olarak... Biraz dağınık olacak ama şuna da cevap vermek istiyorum; Sevgi ablanın biraz önce söylediği şey... “Neden bir şeyler yapıyorlar ama sizi dinlemeden yapıyorlar, siz çocukmuşçasına ebeveyn olarak karar verip ona göre işlemleri yapıyorlar” dediği şey yasaların üzerinden. Oradaki insanların zaten biraz önce denildiği gibi bir önceki oturumda konuştuğumuz gibi, farkındalık düzeyleri sadece “Aaa! Körler de var ya” falan filandan geçtiği için otomatik olarak onların alacağı karar sağlıklı bir karar olamaz. Biraz önce bir önceki oturumda konuştuğumuz gibi özel eğitimcilerin yanı sıra aynı zamanda belli başlı alanlarda mücadele ettiğini sanıp yalnızca pozitif haklar alıp ya da yalnızca hiçbir şey yapmadan yaşama gereksinimlerini karşılamak isteyen bir grup olduğu için otomatik olarak bunlar daha fazla ajitasyon yarattığı ve göz önünde olduğu için insanlar da, oradaki görevliler de bunlarla iliştiirmek zorunda kalıyorlar. Tercih mi? Evet. Kötü mü? Son derece. Şimdi buradan artık konuya bağlayabilirim; belki bizlerin artık biraz daha efektif yöntemlerle, mizahi yöntemlerle ya da ortak noktalar kurabileceğimiz yöntemlerle insanlara kendimizi anlatmamız gerekiyor. Örneğin, bugün özne olarak var sayılma durumunu bir turist de yaşıyor. Özne olarak var sayılmama, özne olarak görülmeme, karşılanmama durumunu atıyorum etnik ya da ırksal yönden farklı bir insan da yaşıyor. Herhangi azınlıkta olan bir insan, bunu zaten yaşıyor. Ama biz halen maalesef ortak bir mücadelenin zemininde buluşmayı öğrenemedik. Çünkü kendi aramızdaki ayrıştırıcı belki kalıp yargılarımız, stereotiplerimiz de buna engel oluyor. Birincisi ortaklaşmak, ikincisi sesimizi yükseltmek, daha fazla yükseltmek ama bunu da son derece, nasıl diyeyim, akıllı selim bir şekilde yapmak. Öfke çok iyi bir şey... Ben o hastanede sağlık raporunu almak için bir hafta uğraştım, istediğim sağlık raporunu almak için. Öfkemin dozajını yavaş yavaş yükselttim ama en sonunda... Olmuyor, bir şey elde edemedim. Çareyi direkt olarak heyet saatinde doktorların odasını basmakta buldum. Özetliyorum, ortak olarak sadece iki şey yapılabilir. Çözüm olarak bir; tüm farklılıkların buluşarak tüm azınlıkların kendini anlatmaları ve bunu hep beraber yapması. Atıyorum, bugün eski zamanlarda yaptığımız etkinliklerde otistik bireyler nasıl kör bireylerle eylem yaptıysa, kör bireyler otistiklerle eylem yaptıysa bunu çoğaltmamız. İki; hissettiğimiz öfkeyi artık karşıya yansıtabiliyor olmamız gerekiyor.

Canan am Yücel: Teşekkür ederiz. Bu konu üzerine son bir iki cümle söylemek isteyen arkadaşım var mı? Yoksa bu konuyu bir iki cümle ile bağlayıp diğer “perdeleme” kısmına geçmek istiyorum.

Burak Sarı: Şöyle bağlayabilirsin Canan; ne yapacağımıza dair, ne yapılabileceğine dair bir iki cümle kurup sen bağlayabilirsin.

Canan am Yücel: Peki. Belki bu konuda hak savunucusu olmak ve savunuculuk yapmak bence çok önemli. İsteklerimizin aslında bizim haklarımız olduğunu iyi bir dil ile ifade edebilmek ve bunu özellikle resmi kurum ve kuruluşlarda da daha görünür kılınan medyada falan yapabilmek de önemli diye düşünüyorum. Ancak bu şekilde varlığımızı, burada olduğumuzu ve hep bir arada yaşadığımızı göstermek önemli diye düşünüyorum. Özellikle de belki de eğitim ortamlarından başlayarak yeti farklılığı olan bireylerin bir arada bulunmasıyla da belki kişilerin daha çocukluktan itibaren kendini bir özne olarak toplumun en küçük kısmından itibaren kabul ettirmeleri önemli diye düşünüyorum. Buradan da artık ikinci konu başlığımıza geçebiliriz. Özne olarak dinlenilmediğimiz durumlarda, kararlara katılmamızın engellendiği durumlarda ya da kendimizi toplum içerisinde daha rahat hissetmek amacıyla ya da tırnak içinde “daha normalleşmiş” olarak yine tırnak içinde “daha normal görünmek” amacıyla, bilerek ya da isteyerek ya da farkında olmadan bazen bizler de tıpkı otistik bireylerin az önceki oturumda da ifade ettikleri gibi, bizler de kör bireyler olarak “perdeleme” yapabiliyoruz. Peki “perdeleme” dediğimizde yani “-miş gibi davranmak”; bir şey öyle olmadığı halde öyleymiş gibi göstermek, kör olduğumuz için belki yapmakta o an için... Belki de kör olduğumuz için de değil ama bunun körlüğe bağlanmasından çekinerek, hep bir şeyleri böyle -miş gibi göstermek durumunda kaldığımız durumları “perdeleme” olarak niteliyoruz. Peki “Bu perdelemenin sağlamlıklıla ilişkisi ne?” diye sorarak başlamak istiyorum ben ilk başta. Bunu nasıl ifade edebiliriz? Neden perdeliyoruz ve bunun sağlamlıklıla ilişkisini nasıl açıklayabilirsiniz?

Burak Sarı: Perdelemenin aslında Merhaba Spektrumdan arkadaşların bahsettiği maskeleme ile çok benzer yönü var, zaten biz o nedenle seçtik bu başlığı. Bizim açımızdan da bence şu nedenler var; içselleştirilmiş sağlamlık, kendini eksik görme ve belki de toplum içinde ezilmeme, kendini biraz daha rahat hissetme. Kökeninde bunun olduğunu düşünüyorum. Bu da neye yol açıyor? İnsanın kendisi gibi olmamasına, kendisini eksik gördüğü için asla mutlu olamayacak olmasına, aslında o sağlamlı davranışıyla “Ben de sağlamım” mesajını verirken çok daha kendi açısından kötü durumlara düşmesine... Bunun örneklerini biraz sonra veririz. Kısaca böyle bir açılış yapayım ve devamını getiririz zaten birazdan.

Canan Çam Yücel: Teşekkürler Burak. “Perdeleme” ve “sağlamlık” arasındaki ilişki ile ilgili başka söz almak isteyen arkadaşım var mı?

Can Deniz Balkaya: İlk başta şeyden bahsedeyim... Her birimiz aslında biraz belli başlı psikolojiyle ilgilenen psikoloji, psikolog, psikolojik danışmanlık yapan arkadaşlarımız var. Bir çocuk sevgi almak için dört temel stratejiye başvurur. Bir tanesi ailenin istediği gibi davranmak, bir tanesi küsmek, kendini onunla temsil etmek, bir tanesi hırçınlaşmak, bir tanesi de artık iyice umutsuz durumu hiçbir şey yapmamak. Çocukluktan beri biz belli şeyleri öğreniyoruz. Şunları yaparsan sevilirsin, şunları yapmazsan nefret edilirsin. Bunu da zaten şeyde görebiliyoruz, yani yirmili yaşlarda, on sekizlerde, lise döneminden itibaren artık görmeye başlıyoruz. Çocukluktan beri hakim olan o stratejilerden bir tanesi hayatımızı yönlendiriyor. Biraz önceki oturumda bahsettik ya, rahatlık... Rahat bir ortamımız var, bir şeyler üretmemiz lazım. Bunu kendimizi ifade edecek şekilde, özgürce yapmamız lazım ama bir taraftan da toplum tarafından sevilmeceğimiz endişesini taşıyoruz üstümüzde. Ve o baskı neticesinde, her birimiz farklı şekillerde davranıyoruz, bu stratejilerden bir tanesini belirliyoruz. Bunun sağlamlıkla ilişkisine gelelim... “Sağlamlık” demek, aslında İnsanları fonksiyonali ile tanımlamak. Dolayısıyla, bir şey yapabiliyorsanız sağlamsınız, yapamıyorsanız sağlam değilsiniz veya da çoğulculukla tanımlamak... Bir şeyi, eğer toplumun yüzde sekseni o şeyi o şekilde yapıyorsa yüzde yirmisi sağlam değildir. Dolayısı ile ne yapıyoruz biz de, yüzde seksene uymak zorunda hissediyoruz kendimizi ya da tam tersi öfkeleniyoruz, hiçbir şey yapmıyoruz, toplumda var olmuyoruz, kendi

dört duvarımıza, evimize çekiliyoruz. Sağlamlıkla ilişkisini tekrar son olarak özetlemem gerekirse; sevgi ile kabul edilmesi ya da toplum tarafından kabul edilmek için kendimizi topluma ayak uydurmak ya da kültür olarak asimile olmak diyebiliriz. O baskıyı kırmak ya da o baskıyı üzerimizden hafifletmek için...

Canan Çam Yücel: Teşekkürler Can Deniz.

Nurşen Korkmaz: Sağlamlıkla ilişkisini açıkladıktan sonra, ben şuradan devam etmek istiyorum... Neden perdeleme yapıyoruz? Her birimizde perdeleme yapıyoruz yeri geliyor aslında. Tırnak içinde, “normal” olmaya çalışıyoruz. Niye normal olmaya çalışıyoruz? Kimi zaman gerekli, gereksiz mi? Hayır. Kimi zaman gereksiz sorulara maruz kalmak istemiyoruz. Örneğin; baston kullanmaya ihtiyacım var ama bastonumu kullanmıyorum. Niye? Kör olduğum ortaya çıkacak, gözükecek, anlaşılacak üçüncü kişiler tarafından. Kör olduğum ortaya çıkınca da bir sürü soru ile karşılaşacağım. “Doğuştan mı?” diye ilk soru gelir ve devamını artık biliyorsunuz. Sonrasında o acınası sözler, “vah, vah!”lara maruz kalmak istemiyoruz. Bazen az gören isek ve ekranı yakından okuyor isek yakından okumaya çalışmamak ya da uzaktan görmeye çalışmak ya da o an onların yanında, yani kör olmayanların yanında o işimizi yapmamak, onlar gittikten sonra yapmak. Niye? Yakından okuduğumda körlüğüm belli olacak ve diğer rahatsız edici bakışlarla karşılaşacağım. Bunu saklamak istiyorum, körlüğümü saklamak istiyorum. Ya da bazen ekran okuyucu mesela, okuyucuyu yakından da görmüyorsam, az görmem de yoksa ekran okuyucu kullanıyor isem de bunu kullanmadan yapmaya çalışmak da örnekler olabilir. Sebepleri de dediğim gibi o sorulara maruz kalmayı istememek, o acıma duygularından rahatsız olduğumuz için olabilir. Daha da pek çok sebep olabilir.

Canan Çam Yücel: Teşekkürler Nurşen.

Burak Sarı: Biraz şey de yok mu arkadaşlar, biraz da kafa açsın diye söylüyorum... “Yaa, sen hiç kör gibi değilsin”, o sihirli cümleyi... Benim duymak istemediğim ama birçok insanın maalesef duymak istediği o cümleyi duymak istediği için olabilir mi?

Nurşen Korkmaz: Kör olmadığını ispatlamaya çalışıyor, böyle baston kullanmayarak.

Canan Çam Yücel: Olabilir kesinlikle. Zaten bence, bu da tam da sağlamlıklıkla ilişkili.

Sevgi Mart Göcen: Ben, önce kişisel bir deneyimimi anlatmak istiyorum. Arkadaşlar, ben ilkokula başladığımda bir tanıdığımız vardı bizim, aileden akrabalardan birisi. Sürekli bizimkiler beni okula yazdırmaya çalışıyorlar, öyle bir çaba içindeler, “Kayıt ettirelim” falan uğraşındalar. O, sürekli “Bu çocuk kör yaa, ne yapacaksınız? Bu okumaz, okula gönderip ne yapacaksınız? kafasında olan birisi idi. Ben okula başladım, birkaç hafta sonra tekrar bize, eve ziyarete geldiklerinde evde gazete vardı. Ben bu arada hiç görmüyorum, bilmeyenler için söyleyeyim. Gazete vardı, ben okulda okumayı öğrendiğim ya da okula gidebiliyor olduğumu ona kanıtlamak için onlar gelince gazeteyi önüme açtım ve sanki okuyormuş gibi yaptım. Bütün akşam önümde gazete ile oturdum, gazeteyi inceliyormuş havasında oturdum. Biraz önce Can Deniz dedi ya, çocukluktan itibaren bir şeyleri öğreniyoruz. İşte, toplumun sağlamlı dayatması ki ben gerçekten o sağlamlı dayatmayı çok fazla püskürten bir ailede yetiştirildiğimi düşünüyorum, öyle idi ailem. Buna rağmen, o sağlamlı baskı, o çocuklukta ona kendimi kabul ettirebilme isteği, “Ben de bir şeyleri başarabiliyorum” isteği, baskın geldi ve bunu yaptım. Evet, toplumun tamamen dayatmasıyla, biraz da böyle bunları kaldıramayacak psikolojide birisi iseniz eğer, toplumun sürekli baskısı, dayatması ile “-miş gibi davranışlar” çok fazla gelişmeye başlıyor. Birinci bölümde de söylendiği gibi, “maskeleye” gerçekten içselleştirilmiş sağlamlıığımızı bıraktığımız zaman yakamızdan düşüyor olacak. Tabii ki, öğrenilmiş davranışları, kalıplaşmış davranışları bırakmak da çok kolay olmuyor ama bir noktadan sonra şunu düşünüyorsun... “Yaa ben körüm, arkadaş bu benim gerçeğim ve ben bir şeyleri maskeleye zorunda değilim” diye düşünüyorsun ama bu tabii ki hiçbir zaman maskeleye yapmadığımız anlamına gelmiyor.

Nurşen'in de söylediği gibi toplumun genel baskıları, toplumda o sorulara maruz kalmamak, bulunduğu ortamda o psikolojide olmamak nedeniyle farkında olarak ya da olmayarak, bilerek ya da bilmeyerek mutlaka hayatımızda hep, minicik de olsa, minik minik de olsa “-mış gibi” davranışlar sergilemek zorunda kalıyoruz. Şey de olabilir Burak, belki bu cümleyi duymak isteyen bireyler de olabilir. Ben de nefret ederim o cümleden... “Hiç kör gibi değilsin” cümlesinden. “Sen görüyorsun canım, bizi kekliyorsun”u da var onun, öbür versiyonu da o.

Burak Sarı: Hepimizin bunu duyduğumuzda mutlu olduğumuz zamanlar da oldu ama. Sevgi, ya gerçekçi olalım.

Sevgi Mart Göcen: Evet, ama şu anda mutlu olmuyoruz. Evet, onu duyduğumuzda özellikle ergenlik döneminde falan... Topluma kendini kabul ettirme çaban, birey olma çaban bir yandan falan... Bu cümleyi duyduğun zaman “Aa, ben bunları başarıyorum galiba” falan olduğumuz dönemler oldu, tabii ki oldu. Halbuki bunu şimdi idrak edebiliyorsun ya da daha doğrusu ergenlik sürecin bittikten sonra idrak edebiliyorsun. “Yaa, o ben değilim ki!” şeyini o zaman anlayabiliyorsun. Hakikaten, “maskeleye”, “perdeleme” tamamen toplum baskısından doğan, toplumda ötekileştirmeyi belki... Ya şey oluyor, benliğine bir saldırı olarak algılayıp bilinçaltında o ötekileştirmeyi ortadan kaldırmak için ortaya çıkan tavırlar.

Canan Çam Yücel: Teşekkürler Sevgi. Ben de şeyi soracaktım ama zaten bayağı bu konu üzerine konuştuk, onları da cevaplamış olduk aslında. Ne tür durumlarda ve ne zaman daha çok perdelemeye ihtiyaç duyuyoruz kısmına bir şeyler eklemek isteyecek olanlar olabilir. Bir de şeyi aslında sorarak devam edebiliriz birkaç dakika daha. Acaba sakat olan kişilerin yanında perdeleme yapmayı ama sakat olmayan kişilerin yanında perdelemeyi daha fazla yapıyor olabilir miyiz? Bunu da sormak istiyorum. Bu sorularla ilgili yine görüşleri olan arkadaşlarım ya da daha önce grubumuzdan burada olup ama söz almamış olan arkadaşlarım da söz alabilirler.

Nurşen: Ben sadece küçük bir şey eklemek istiyorum. Toplumun az evvel dedik ya sebepleri ne? Bence sebeplerden biri de bizim körlük kimliğimizi kabullenmemiş olmamızdan da olabilir perdelemenin sebeplerinden bir tanesi.

Burak Sarı: Tam onu söyleyecektim ben birazdan.

Nurşen Korkmaz: Açıkçası kendi adıma söyleyeceğim. Perdelemediğim, rahat olduğum, bastonumu özgürce, rahatça kullandığım, bir yere fark etmediysem, çarptıysam ama huzurlu bir şekilde yani şöyle söyleyeyim, huzurlu biçimde derken çarpmaktan utanmadığım zamanlarda kendimi daha rahat, bunu da genelde körlerle birlikteyken ya da benim gibi düşünen insanlarla birlikteyken, bu doğal süreci yaşadığımda daha rahat ve huzurlu oluyorum. Ama diğer türlü rahat davranmadığım, rahat yürüyemediğim, ben gibi olmadığım, körlüğümün bana gerektirdiği hal ve hareketleri, davranışları ya da körlüğümünden kaynaklı kullandığım farklı yöntemleri kullanamadığım zaman ben kendimi daha huzursuz ve başkasıymış gibi hissediyorum.

Canan Çam Yücel: Teşekkürler.

Dilek Başar Açılan: Keşke senden önce isteseydim sözü. Çünkü ben bunları söyleyecektim gerçekten.

Burak Sarı: Peki benim aklıma bir soru geldi arkadaşlar. Bunu söyleyince aklıma bir soru geldi. Bunu oturumun sonunda soru soracaktık ya da bizi dinleyen arkadaşlardan da duymak isterim bunun cevabını. Biz tamam hani perdelemeyi burada bir sorun olarak önümüze koyduk. Bir taraftan şu nasıl bir sonuç yaratır acaba? Yani geçen Düşün, Sorgula toplantısında da benzer bir şey söylemiştim gerçi. Perdeleme yapmayan arkadaşlar, perdeleme yapan arkadaşların sağlıklı davranışlarına da maruz kalıyor mu? Bence kalıyor mesela. Bu konuda ne

düşünüyorsunuz? Yani bunu tamamen şey üzerinden kuruyorum. Hani gören-kör ilişkisi üzerinden değil, iki kör ilişkisi üzerinden kuruyorum.

Sevgi Mart: Evet evet, bu konuda haklısın Burak.

Canan Çam Yücel: Zaten perdeleme yapmayı tercih eden kişiler, sağlamcı davranışları daha fazla olan kişiler olduğu için aslında benzer şeylere maruz kalabiliyorsun. Yani kör arkadaşlarından da benzer tepki alabiliyorsun, tıpkı sakat olmayan gruplardan aldığı gibi.

Burak Sarı: Aslında burada şeyi belirtmeden geçmeyelim. İki tane EEEH Dergi yazısı vardı. Bir tanesi, onu hiç unutmuyorum, bugün mutlaka söyleyelim dediğim, Engin abinin “İçimizdeki Brezilya’yı Yitirmek”ti sanırım, değil mi yanlış hatırlamıyorum.

Nurşen Korkmaz: Evet evet.

Burak Sarı: O kadar güzel anlatıyor ki aslında bu perdeleme yaşayan, “mış” gibi yapan, hani gören gibi davranmaya çalışan, evini ona göre dizayn eden insanların aslında kendi içlerinde kendilerine nasıl zarar verdiğini çok güzel anlatıyor. Bu bağlamda hani o gördükleri zarar açısından da o yazıyı öneririm ben. Onu da belirtmeden geçmek istemedim.

Engin Yılmaz: Bir ara ben de söz isteyeceğim de Burak, sonunda işiniz bitince konuşmak istiyorum.

Canan am Yücel: Evet, sorular kısmına zaten yaklaşıyoruz. Dilek sen başka bir şey ekleyecek miydin bunlar üzerine?

Dilek Başar Açlan: Vallahi Nurşen söyledi benim söyleyeceklerimi. O yüzden aynı şeyleri tekrarlamak olmaz diye düşünüyorum.

Canan am Yücel: Tamam.

Can Deniz Balkaya: Ben söz alabilir miyim?

Canan am Yücel: Evet Can Deniz.

Can Deniz Balkaya: İlk soru şeydi, bundan önceki. “Perdelemeyi yaptığınız yerler var mı hala?” gibi bir soruydu. Vallahi sanırım var. 2011’den beri tiyatro yapıyorum ama tiyatro sahnesine hiç bastonla çıkmadım mesela. Ama bunun sebebinden de çok emin değilim. Kendi kimliğinden, biliyorsunuz tiyatrodaki bir taraftan da başka bir kimlik canlandırıyorunuz ya, acaba o canlandırdığım kimliğin mi kör olması beni rahatsız eden, yoksa hakikaten kendi kimliğim mi? Kendi kimliğim olduğunu düşünmüyorum ama diğeri beni neden rahatsız ediyor hala bilmiyorum. Bir soru daha vardı, tekrarlayabilir misiniz ya biraz önceki soru? Hatırladım, hatırladım tamam, iki kör arasındaki diyalog. Bazen denk geliyorum ona ya. “Oğlum yapmayın şunu ya, utaniyorum lan sizin adınıza” gibi bir tepkiyle karşılaştığımı hatırlıyorum. Yani ya bastonu kullanmazsın ya da mesela çok aşırı böyle hani tabela ya da ağaçların olduğu yüksek yerlerde, işte kafanıza herhangi bir şey çarpabileceği yollarda, elinizi kaldırıp biraz kafanızın üzerinde tuttuğunuz ve o şekilde yürüdüğünüz zamanlarda gelen tepkilerden bir tanesi mesela bu.

Canan am Yücel: Bitti sanırım Can Deniz. Tamam, teşekkürler. Peki ben son olarak şeyi sormak istiyorum. Çünkü aslında artık katılımcılarımızın da sorularını soracakları süreye geldik. Kendi süremizi birkaç dakika aştık ama iki-üç dakika belki şunu da konuşabiliriz. Perdeleme sonrasında hiç kendimizi sorguladığımız oluyor mu? Biraz da bununla ilgili bir şeyler söylemek isteyen olur mu aramızdan? Yani çünkü hepimiz zaman zaman bu perdelemeyi yapıyoruz ama sonrasında kendimizle baş başa kaldığımızda ya da kendimizle benzer durumda olan yeti farklılığı olan kişilerle de bir arada olduğumuzda “Neden acaba ben böyle yaptım?” ya da ”Şunu şöyle mi yapmalıydım?” gibi hiç sorguladığımız oldu mu ya da oluyor mu? Bununla ilgili bir şeyler söylemek isten var mı?

Burak Sarı: Bence olmaması mümkün değil. Çünkü olmadığın bir şey gibi davranıyorsun ve bunu bir toplumun gözüne girmek için, onunla uyumlu yaşayacağımı tırnak içerisinde düşündüğün için yapıyorsun. Ama bizzat zaten o topluluk sana gösteriyor ya senin öyle olmadığını.

Canan am Yücel: Evet. Can Deniz tamam, devam edebilirsin. Ben bağlayıcı bir cümle söyleyecektim, sen devam edebilirsin.

Can Deniz Balkaya: Tamam. Biraz önce size tiyatroyu söyledim. Bunu zaten sürekli sorguluyorum ya, bunu söyledikten sonra biraz önce işte Burak abi konuşurken aklıma şey geldi. Aşık Veysel’de yedinci sınıfta ya da sekizinci sınıfta, tam hatırlamıyorum, bu klasik törenlerde hani bazen tiyatromsu bir şeyler yapılır ya, tiyatro olmayan ama tiyatromsu olarak lanse edilen, işte “Sen İsmet İnönü’yü oyna, sen bilmem neyi ona, sen tutuksun” falan filan gibi, orada mesela körler okulu olmamıza rağmen bazen şey yapıyorlardı; “Burada kör gibi davranmayın.” Neden? Yani bunu yapan sizin kendi hocalarınız. Dolayısıyla bize hem şeyi öğrettiler; bazı yerlerde kör gibi davranmamayı öğrettiler ya da öğretmeye çalıştılar hem de aynı zamanda asla ve asla bir şeyi perdeledikten sonra onu sorgulamayıp hatta “İyi ki perdelemişim” demeyi öğrettiler, deyip bitiriyorum.

Canan am Yücel: Yani aslında biz de içinde yaşadığımız topluma ya da girdiğimiz o küçük topluluğa kendimizce zaman zaman uyum sağlamak için bu perdelemeyi yapıyoruz. Hatta biz bu konuyu kendi aramızda da konuşurken, hem Düşün, Sorgula hem EEEH Dergi olarak, aslında toplumun her bireyi zaman zaman toplum içinde bulunurken bazen perdeleme yapabiliyor. Yani sonuç olarak -mış gibi davranmak yani biraz kendini kabul ettirmek, bu gibi şeyleri hepimiz zaman zaman yapabiliyoruz ama bunun aslında bir çözümü de var mı, yani ondan da emin değilim, yani bir çözümü olmalı mı? Bu konuda, perdelemeyle ilgili son sözler olarak neler söylemek istersiniz? Sonra da artık katılımcılarımıza soru için bir 15 dakika verelim istiyorum.

Burak Sarı: Ben körlük kültürü üzerine düşünülmesini ve kendimize saygısızlık yapıp yapmadığımızı düşünmek isterim, benim bu.

Canan am Yücel: Başka bu konuda önerisi olan?

Can Deniz Balkaya: Ben de bir şekilde bir analiz yapmamızı, kendimizi, kendimizi kısıtladığımız zaman ya da kendimizi gizlediğimiz zaman neyi kaybedebileceğimizi ya da neyi kazandığımızı sorgulamak isterim her zaman. Çünkü bazen gerçekten kısa vadede kazanç olarak gördüğümüz şeyler aslında kendimizin ömründen çalan ya da kişiliğimizden çalan şeyler oluyor. Onun analizini çok iyi yapmamız lazım. Ve bunu şu ana kadar girdiğimiz her ortamda yapabiliyor olmamız gerekiyor.

Nurşen Korkmaz: Bence de körlüğümüzün bizi eksik yapmadığını, körlüğümüzün bizim kimliklerimizden biri olduğunu kabullenerek kör olmamanın üstün bir şey olmadığı bilinciyle, farklılıklarımızın getirdiği farklı yöntemleri, hayatı yaşarken kullandığımız farklı yöntemleri kullanmamızın gayet doğal bir şey olduğunu bilerek ve bunu da topluma bu şekilde

davranışlarımıza yansıtarak göstererek bunu aşacağımızı ve perdelemeyi daha az yapacağımızı, daha rahat olacağımızı düşünüyorum, bu kadar.

Sevgi Mart Göcen: Ben de şeyi söyleyeceğim, Merhaba Spektrum'un verdiği mesajı. İçselleştirilmiş sağlamlıklıla yüzleşmemizi, bize öğretilen sağlamlı tırnak içinde "normal" kalıpları kırmamızı, normal, toplumun çoğunluğunu oluşturan insanlar görebiliyorlar diye normalin görebilmek olduğu algısını yıkmamızı ve kendimizi özgür bırakmamızı öneriyorum.

Canan Çam Yücel: Evet, hepinize teşekkürler arkadaşlar. Şimdi biraz da, eğer başka söyleyecek sözü olan arkadaşım yoksa çünkü kimseyi de geride bırakmış olmak istemiyorum, katılımcılarımıza da bir söz hakkı vermek istiyoruz. Öğrenci arkadaşlardan bu konuda bana destek olursanız, söz almak için parmak kaldıran ya da chat'e yazan varsa, bilgi verebilerseniz sırayla söz verebiliriz.

Can Deniz Balkaya: Ben hemen bizden değil de bir Youtube sorusundan bahsedebilir miyim?

Canan Çam Yücel: Youtube'dan gelen bir soru mu Can Deniz?

Can Deniz Balkaya: Evet.

Canan Çam Yücel: Evet

Can Deniz Balkaya: Fatih Gözütok sormuş: “Benim sorum şu. Ne yapılırsa bu anlattıklarınız toplum geneline ulaşır ve farkındalık artar?” İlk bölümle ilgili bir soru, yanlış hatırlamıyorsam. Cevaplamak isteyen?

Canan Çam Yücel: Bizim oturumun ilk kısmı mı?

Can Deniz Balkaya: Bizim oturumun ilk bölümü evet.

Canan Çam Yücel: Öznelerin söz sahibi olması konusunda ne yapılırsa...

Can Deniz Balkaya: Toplum farkındalığı ne yapılırsa artar ya da bu farkındalık topluma nasıl geliştirilir?

Canan Çam Yücel: Aslında biraz cevaplamıştık bunu sanki ama yine de bir şeyler söylemek isteyen var mı arkadaşlar?

Sevgi Mart Göcen: Aslında Canan sen söylemiştin sanırım. Toplumda özellikle çok küçük yaşlardan itibaren yeti farkı olan çocukların topluma dahil edilerek bireyin kendisinin özne olduğu algısını çocuk yaştan itibaren bireye aşılacak sanırım en temel etken olacak. Ben de seninle aynı fikirdeyim bu konuda. Çünkü hani artık yetişkin insanlara yapabileceğin çok fazla bir şey olmuyor, birtakım şeyleri söylüyorsun ama bir noktadan sonra yani şöyle bir şey var hani “Çayıma şekeri atma” diyorsun ama yemeğe gittiğinde çatalını eline vermeye kalkıyor falan hani yani bu kalıplaştırmayı oturtamıyorsun.

Canan am Yücel: Artık o eylem gerçekleşmiş oluyor yani.

Sevgi Mart Göcen: Aynen öyle. O yüzden gerçekten bence aslında hepimizin üstüne düşen şeyler var. Hani okullarda ve çocukları da özellikle çocuk yaştan itibaren özne oldukları bilinciyle yetiştirip yeti farkı olan çocukları da, yeti farkı olmayan çocuklara da diğer çocukların yani yeti farkı olan çocukların da bir özne olduğu algısını oturtmakla sanırım başlamamız ve bu alanda yol almamız gerekiyor diye düşünüyorum.

Canan am Yücel: Teşekkürler. Youtube'dan başka soru var mı Can Deniz, hazır oradayken?

Can Deniz Balkaya: Youtube'dan başka soru yok. Bende bu konu hakkında şey demek istiyorum; bir şekilde zaten eylemlerle ve hak talepleriyle bunu yapmaya çalışıyoruz. Sadece, bazen içimizdeki pozitif ayrımcılık vesaire falan filan sürekli şu madde olarak şunu verelim, şöyle zor koşullardayız şunu sağlayalım bunu sağlayalım gibi çıkarıcı isteklere karşı da belki dur demek, onun yerine isteklerimizi neden istediğimizi mantıksal gerekçelerle açıklamak ve bunu bir eyleme dönüştürmek belki de toplum genelindeki en büyük farkındalıklardan bir tanesi olabilir.

Canan am Yücel: Teşekkürler.

Can Deniz Balkaya: Bu arada Engin abi söz istiyor, biraz önce yazdı şeye.

Canan am Yücel: Tamam.

Engin Yılmaz: Bende şöyle yazılı bir söz var çocuklar, siz görebiliyor musunuz? Mehmet Hüseyin'in bir sorusu... Göremiyorsanız ben okuyayım isterseniz, soruyu iletayım.

Canan Çam Yücel: Engin, iletibilirsen sana zahmet.

Engin Yılmaz: Mehmet Hüseyin sormuş, demiş ki arkadaşlar: "Ortam müsait değil, o yüzden konuşamıyorum ama yazılı olarak söyleyeceğim" demiş. "Azınlık topluluklarının genel toplum içerisinde rahat yaşayabilmesi için inanç, milliyet ve özel durumlarını çoğunlukla maskeledikleri göz önüne alındığında, özel durumlarımızı azınlıklar çerçevesinde nasıl değerlendirirsiniz?" diyor.

Burak Sarı: Azınlıklar içerisinde körlerin ya da yeti farkı olanların durumunu kastetmiş sanırım değil mi?

Engin Yılmaz: Azınlıklar da, yani diyelim ki bir toplumda azınlık olanlar da daha dahil hissetmek için azınlık olma kimliklerini gizliyorlar, daha rahat yaşamak için. Bu bağlamda körleri, yani böyle bir şey içinde körler düşünülebilir mi? "Ne düşünüyorsunuz?" diyor. Öyle yazdığı için, o kadar. Ben de yazıyı söylüyorum arkadaşlar.

Burak Sarı: Kesinlikle öyle, zaten soru...Biz oturumun başında buna değinmiştik. Evet, bunu rahat etmek için yapıyor, belki zorunda hissettiği için yapıyor ama uzun vadede sonuçta zararlı. Bu sadece yeti farklı olanlar için değil, yani kim hangi alanda kendi gibi davranmıyorsa, perdeleme yapmak zorunda bırakılıyorsa, yani o hiçbir şekilde tam anlamıyla verimli ya da mutlu yaşayabilir mi onu bilemiyorum, yani düşünemiyorum.

Can Deniz Balkaya: Bitirdin mi Burak abi?

Burak Sarı: Hı, hıı.

Can Deniz Balkaya: Ben de şöyle bir cevap vermek istiyorum; diyelim ki deri rengi farklı olan bireyler... Aslında onlar da direkt olarak, hani biz bazı soruları istemiyoruz ya “doğuştan mı” falan filan gibi, deri rengi farklı olan bireyler de direkt olarak bu sorular ile karşılaşılıyorlar ya da buna benzer sorular ile karşılaşılıyorlar ya da sürekli sorgulanma ile karşılaşılıyorlar demek daha doğru. Ve bir süre sonra bu, onlar için de işkence haline dönüşüyor. Dolayısıyla, hissettiğimiz duygular tamamen ortak oluyor. Ya da göçmen bir birey, yine, işte atıyorum belki diksiyonu çok iyi olabilir, Türkçe diksiyonu çok iyi olabilir, göçmen olduğunu söylemediği müddetçe herhangi bir soru ile karşılaşmıyor. Ancak bir şekilde göçmen olduğu belli olduğu zaman kimlikten ya da atıyorum kendi söylediği zaman bu sefer o da bizim gibi aynı şekilde sorular sorularla, sorgulamalarla, hayatına müdahalelerle karşılaşılıyor. Dolayısıyla, aslında her birimiz aynı şeyleri hissediyoruz, çünkü bize yaşatılanlar, bize yaşatılanları algılayış biçimimiz ve yorumlayış biçimimiz aslında kendi yaşadıklarımızla anlam kazanıyor, ya da bizim için bir önem arz ediyor. Sonuç olarak da ne yapıyoruz? Bir kör kolundan tutulmaktan yüz birim rahatsızlık duyuyorsa, başka bir ırksal farklı ya da atıyorum Alevi olan birey de ona gelen işte “Alevilerde mum yakmak ayini varmış” gibi şeyle karşılaştığı zaman, yönerge ile karşılaştığı zaman yine yüz birim rahatsızlık duyuyor. Dolayısıyla, aynı Burak abinin dediği gibi aynı rahatsızlığı duyuyoruz, aynı düzeyde rahatsızız.

Canan Çam Yücel: Teşekkürler. Engin, sen bir şey soracaktın.

Habil Bozkurt: Ben bir şey söyleyecektim.

Engin Yılmaz: Habil konuşsun, ben söylerim sonra.

Habil Bozkurt: Maskeleye ve perdeleme derken, mesela en bundan iki sene evvel EEH dergiye bununla alakalı bir yazı yazmıştım. Hareket etme ihtiyacı diye, tam da bundan bahsediyor; sallanma, dönme, zıplama gibi. Ve ben bu yazıyı yayınladıktan sonra, birçok kendi kör arkadaşımızın, iyi tanıdığımız iyi bildiğimiz kör arkadaşımızın zıpladığını, ne bileyim sallandığını, döndüğünü öğrendim. Hala devam ediyor bunlar bu hareketlere. Tabi bunlar toplum içerisinde yapmıyorlar, toplum içerisinde onun norm olarak kabul ettiği şeylere göre yaşıyorlar. Hareket standartlarına göre yaşıyorlar ama evlerinde, kendi böyle kimsenin görmediği bir yerde, öyle olduğunu bildikleri bir yerde bu hareketlere devam ediyorlar. Mesela, bu stim yapma hareketi aslında otistiklerden ve down sendromlu bireylerden daha yaygın olan bir şey aslında. Diğer engel gruplarını da kapsayan bir şey aslında ve gerçekten bunu yaptıkları zaman dışlandıkları için yani dışlanmışlık hissetmektense bunu maskeleye çalışıyorlar, o da çok zor yani gerçekten o hareketi gün boyu maskeleye çalışmak her birey açısından çok zor. Dolayısıyla, aynı otistiklerin bahsettiği şeyleri yaşıyorlar, sıkıntıları yaşıyorlar eve gittikleri zaman. Dolayısıyla, bu gerçekten çok yaygın. Bir de mesela şey var, bizde bu konuşuldu zaten az önce gören gibi davranmaya çalışma, işte gören gibi şey yapma gitmeye gelmeye çalışma, yani bir nevi tiyatro oynamaya çalışma. Adam evden çıkarken nasıl ki üstünü giyindiği gibi bir rol giyiniyor insanlar, çoğu insanlar. Dışlanmamak için, işte bir takım yerlerden mahrum olmamak için, ne bileyim bir sevgilileri olsun diye, işi olsun diye, toplumun norm kabul ettiği birisi olmak için kıyafet giyiniyor ve o kıyafete uygun işte hareket şekli, o kıyafete uygun konuşma şekli, o kıyafete uygun ne bileyim duruş şekli. Yani, adım atmadan konuşmaya kadar insanlar aslında olmadıkları bir kişiliği sergiliyorlar. Çift kişilikli yaşamak zorunda kalıyorlar bu durumda. Yani ben bunu söyleyeceğim.

Canan Çam Yücel: Teşekkür ederiz, sağ ol Habil. Şimdi Engin'e de söz verelim, çünkü bayağıdır bekledi.

Engin Yılmaz: Siz çok güzel zaten benim söylemek istediğim her şeyi söylediniz. Elinize sağlık, çok güzel bir paneldi. Öncelikle hepimize çok teşekkür ediyoruz. Ben belki bir puzzle bir parçasını birkaç yerde ekleyebilirim. Birincisi; en son azınlık sorusunda, şöyle biz zaten körlüğü yeti farkı olarak görüyoruz. Engelsiz Erişim’de ya da EEH dergide her yerde konuşuyoruz. Bu şu demek; bir yerde siyah olmaktan ya da sünnilerin çoğunluk olduğu yerde Alevi olmaktan, Türklerin çoğunluk olduğu yerde Kürt olmaktan, heteroseksüellerin çoğunluk olduğu yerde LGBT’li olmaktan bir farkı yok. Eksiklikle aynı görmüyorsanız azınlıklar ne yaşıyorsa biz de onu yaşıyoruz bence. Ama şey ile ilgili, öznelerin söz sahibi olması noktasında benim şey şu; hukuki boyuttan, sokaktan bahsettik ama bence biz daha ailede, ailelerimizde başlıyor bu. Şey, ailelerimizde evdeki kırlent muamelesi gördüğümüzü düşünüyorum ben çoğu zaman. Kardeşiniz birçok konuda söz sahibi edilirken yeti farkı olmayan, normal olan onlara göre, kardeşin sana yalnızca eve para getiriyorsan onu almada söz sahibi yapıyor ailede bir süre. Ben ona inanıyorum ve ailenin aldığı kararlarda, kritik şeylerde çoğu şeylerde söz sahibi. Bu çocukluktan başlıyor ve bence yetişkinliğin sonuna kadar devam ediyor. Yani, birçok zaman biz daha kendi ailemizi, anne babamızı ikna edemediğimize inanıyorum yani aslına bakarsanız. Maskeleme konusunda da, mesela ben bunu hep söylerim; yine aileden başlıyor, mesela ben ne zaman şey yapsam babam bana diyor ki “kapat, kapat bastonu” diyor mesela yanımdayken. Niye, yani.. Ali Bey de söz istiyormuş bu arada benden sonra, bunu bir söylemek istedim. Maskelemede Habil’e, şöyle; ben de zıplayanlardan biriyim arkadaşlar.

Burak Sarı: Sen de... (Gülüşmeler)

Engin Yılmaz: Şunu biliyorum; bazen diyorum “Sevda, gidip yatsana sen. Git yat da tek kalayım, yalnız”. Şöyle; yapamadığım zamanlar üretimim azalıyor işin bu tarafı. Gerçekten öyle, ben hareket edemeden durduğum zaman üretmediğimi düşünüyorum. Yazarken de mesela, kendime artık klavye aldım onunla gezerek yazıyorum.

Burak Sarı: Heyecanlandığım zaman çok hareket etme ihtiyacı duyuyorum. Sanki hareket edemezsem şey oluyor gibi hissediyorum, yani hani kısıtlanmışım gibi hissediyorum.

Engin Yılmaz: Evet, aynen ama bizim sallanmamamız, başımızı sallamamız falan öğütlendi. Bu maskelemenin kurumsal noktasına geçen bir listede şey tartışılıyordu, arkadaşlar nasıl olsa da biz el yazısını öğrensek. Peki, niye? Tabi başka şey öğrenebilir insan, öğrenmeli de ama niye öğrenmek istiyoruz? Çünkü noterlerde işte bize şey yapmasın diye. Bunun için onu öğrendiğin zaman, o gerçekten de... Buna çanak tuttuğumuz zaman biz kurumlar ve dernekler olarak o zaman bence şöyle oluyor; bir şekilde kurumsal bir bastırmaya giriyor. Bir de şunu belki eklemek lazım, özür dilerim çok uzattım. “Sosyal mobilite” deniliyor bu arada buna literatürdeki kavram karşılığı, maskeleme öyle geçiyor. Özellikle kısmi olarak belli engelli olanlar, körlükte az görenler veya başka gruplarda biraz yürüyenler vesaire gibi gruplarda bu maskeleme ister istemez biraz daha fazla oluyor. Çünkü bir şekilde maskeleme şansları var, total körün istese de yok. Olunca ama bu da neyi getiriyor? Aşırı derecede bir iç çöküntüsü getiriyor sonrasında o psikoloji. Hani yapacağım derken yaşatılan, yaşanan yorgunluk çok fazla oluyor.

Burak Sarı: Fiziki zarara da neden olabilir.

Engin Yılmaz: Oluyor zaten. Ben az görenlerle gittiğimde daha çok bir yerlere çarpıyorum. Maalesef öyle şeyler de yaşanıyor, ben bunu hissettim. Ali Bey galiba söz istiyor.

Canan Çam Yücel: Teşekkürler. Ali Bey, duyabiliyor musunuz bizi?

Ali Çolak: Evet.

Burak Sarı: Hoş geldiniz Ali Bey.

Canan Çam Yücel: Hoş geldiniz.

Ali Çolak: Merhaba, merhaba. Hoş bulduk, nasılsınız?

Canan Çam Yücel: Sizi dinliyoruz, buyurun.

Ali Çolak: Ben aslında bir sürü şey söylemek istiyorum ama maskeleyen hakkında küçük bir yorum yapmak istedim, özellikle Can Deniz Balkaya'nın söylediği “sahne de perdeleme” meselesi. Çünkü bende bunu bir iki kere yaşadım. Bir keresinde bir tiyatroydaydım ama bir keresinde tiyatroyda değil kendi yazdığım bir şiiri söylerken yaşadım. Ve nedense, normalde baston kullanma hakkında hiçbir problem hissetmememe rağmen, baston kullanma konusunda pek bir endişe hissetmememe rağmen o gün sahneye bastonla çıkmaya biraz tereddüt ettim. Yine tiyatroy konusunda da öyleydi ve bana sorarsanız bunun nedeni de şu; biz, toplum ilk önce, her şeyden önce, bizden önce toplum bizim karakteristiklerimizi normal karakteristik olarak görmüyor. Ve biz de maalesef ister istemez bu görüşü içselleştirmiş durumdayız. Atıyorum, mesela tarihi bir tiyatroy yapıyorsunuz, bir piyes yapıyorsunuz özellikle okullarda. Tarihi bir kişiyi canlandırıyor ve hatta bir erkek bir kadını bile canlandırabilir, bir uzun boylu bir kısa boyluyu bile canlandırabilir. Farklı bir saç renginde kişiyi, farklı bir atıyorum kızıl saçlı birisi sarı saçlı birisini canlandırıyor olabilir. Ciddi bir tiyatroy olmadığı sürece, bu tür bir şeyleri saklamak değiştirmek gibi bir ihtiyaç hissetmez kimse ama söz konusu kör birisinin ama bariz şekilde kör birisinin görebilen birisini canlandırmasına gelince o zaman orada işte bir problem çıkıyor. Ne toplum ne de biz bunu normal bir karakteristik, diğerleri gibi bir farklılık olarak değil bir “damga” olarak görüyoruz maalesef. Teşekkürler, bu kadar sadece.

Burak Sarı: Aslında, ben bu konuyu çok merak ettim. Yani merak ettim derken biz bir gün bu konu üzerine sohbet edelim Ali Bey. Siz de gelin, Can Deniz söylediğinde, hani o temsilde, bir sanat eserinde gerçekten bu nasıl değerlendirilmeli, bunun üzerine biraz kafa yorsak hem eğlenceli de olur, keyifli olur bence.

Ali Çolak: Evet.

Canan Çam Yücel: Yapılabilir bence. Bazen bizim de kendi aramızda tartıştığımız durumlar da olabiliyor. “Acaba bu perdeleme midir, yoksa bu perdeleme olmayabilir mi?” gibi soru işareti yaratan bazı durumlar var. Bence de bu tarz farklı örnekler üzerinden, belki biraz daha konuyu derinlemesine de irdelemek lazım.

Ali Çolak: Bir gün getirirsek beraber...Sizinle beraber olmak çok güzel, teşekkür ederim hepinize.

Canan Çam Yücel: Sağ olun.

Burak Sarı: Biz teşekkür ederiz. Hem dergiye yaptığımız güzel çeviriler için...

Canan Çam Yücel: Sanırım Can Deniz bir şey söylemek istedi.

Can Deniz Balkaya: Evet, evet.

Mustafa (Tezcan): Ben de küçük bir şey ekleyebilir miyim Can'dan sonra?

Canan am Yücel: Evet, Sen de eklersin. Sonra da yavaş yavaş toparlayabiliriz.

Can Deniz Balkaya: 2011'den beri, liseden beri daha doğrusu, hem lisedeki hem lise sonrasındaki arkadaş grubuyla on yıldır tiyatro yapıyorum, pandemi hariç. Ama yönetmenden midir nedir artık bilemeyeceğim, hep kötü karakterli rolleri bana kitledi. Şimdi bunun içine bir de körlüğü bulaşırsam mı bulaştırmam mı, bunun tedirginliğini yaşamıştım bir tane rolde. Bunu çok iyi hatırlıyorum.

Canan am Yücel: Teşekkürler. Mustafa sanırım sen söz almak istemiştin.

Mustafa (Tezcan): Evet. Bunu, işte perdelemeyi konuşurken, yine Can Deniz'in olayından yola çıkılıp hakikaten konuşalım bunun üzerine bir gün. Şey aklıma geldi; fotoğraf çekimlerinde, özellikle bastonumla ilgili bir sorunum yok, çok rahat kullanıyorum. Fotoğraf çekimlerinde nedense o bastonun görünmemesine yönelik bir çaba sarf ederdim, son işte beş yıla kadar. Benim de böyle bir, hani fotoğraf çekimlerde baston saklama gibi bir kaygım vardı. Bu da ilginç geliyor şimdi.

Canan am Yücel: Bunu zaman zaman benim de yaptığım dönemler oluyor. Ama mesela, yani uzun yıllardır ben de baston kullanıyorum ve az gören biri olarak baston kullanmaya sonradan başlamış biri olarak ama yirmi yıldır kullanıyorum. Ama işte bu tarz şeyler de perdeleme midir, ondan da emin olamıyorum. Çünkü bir süreklilik arz etmiyorsa ve yani bilemiyorum bunları. Belki, bugün bu oturumlar aslında belki bizim biraz da zihin açmak, birbirimizle hem deneyimlerimizi hem fikirlerimizi birçok durumu paylaşmak için yaptığımız bir şey. Belki ileride tekrarlanabilir ve kendi aramızda daha fazla bu konuları derinlemesine konuşabiliriz ama sanırım artık toparlama zamanımız geldi.

Ramazan Yücel: Çok, çok özür diliyorum. Bir şey demek istiyorum, hiç konuşmadım.

Nurşen Korkmaz: Sonra da ben.

Can Deniz Balkaya: Son bir soru geldi. Son bir soru geldi, o yüzden araya girecektim.

Ramazan Yücel: Ben hiç konuşmadım. Bu konuda bir şey...

Canan Çam Yücel: Bir saniye, seslerimiz üst üste bindi. Güzel yürütmüştük şimdiye kadar, bunu halledelim. O zaman şimdi eşime söz vereyim, ondan sonra da...

Burak Sarı: Bence önce soruyu alalım.

Ramazan Yücel: Şimdi arkadaşlar, aslında ben bu tiyatro üzerinde çok döndüğü için söz almak istedim. Yoksa yani gerçekten her şey çok iyi yanıtladınız, her iki oturumda da. Hem Burak'ın yol göstericiliğinde hem de Canan'ın. Şunu söyleyeceğim; biz şu an ismini hatırlamıyorum ama bir Fransız yazarın "Ödenmeyecek, ödemiyoruz" diye bir tiyatrosunu oynamıştık, Sağlık ve Sosyal Hizmetler Emekçileri Aksaray şubesi olarak. Yıllar önce 2011'de sanırım. Orada bizim yönetmenimiz Ümit diye bir arkadaşımız, o da sağlıkçı. Bana bir rol uydurmuştu, işte zaten orada işleri ajitasyon falan çekmek gerekiyor. Ödenmeyecek, ödemeyin falan diye, hani ben düdüğümler ve bastonumla gelip, hatta yanımda bir arkadaşla beraber gelip orada bastonu saklamadan, sonra oyunun başka bölümlerinde de yine bana roller uydurmuştu. O şeyi, bastonu asla gizlemek hatta gizlemem gerektiğini de söyleyerek. Sanıyorum bu kişilerin bakış açısı ile ilgili ki biz Altı Nokta Çok Sesli Korosu'nun da konserlerine, ben Çağrı Doğan'dan görmüştüm, hep çoğunlukla bastonla çıkardık İstanbul'dayken bazı arkadaşlarımız.

Bunların arasında Engin Yılmaz da var. Dolayısıyla, şöyle; sanırım tiyatrolarda bu biraz da yöneticilerin üretkenliğine kalması gereken ve belki de bizim de onlara yol göstermemiz gereken bir şey olabilir. Ama bunu sadece tiyatro özeli için söyledim, yoksa başka konularda söyleyecek sözüm yok. Teşekkür ederim.

Burak Sarı: Soru vardı sanırım.

Can Deniz Balkaya: Ramazan abi, bunu kesinlikle bir başka oturumda konuşmalıyız gerçekten, yani önemli bir başlık.

Canan Çam Yücel: Evet, soru vardı galiba. Onu bir alabilir miyiz? Sonra da sanırım son olarak Nurşen konuşmak istiyordu.

Can Deniz Balkaya: Soruyorum. Muhammed Dalak'tan geliyor bu soru: "Dikkatimi çeken bir nokta oldu. Özneler üzerine gereken konuşma yapılırken bütünleşik erişilebilirlik yani mekânsal, dijital daha da ötesi zihinsel anlamdaki erişilebilirlik olayının tesiri nedir acaba?" Ve devam ediyor. "Bunun üzerine olan düşüncüyü nasıl değerlendirmek gerekir?"

Burak Sarı: Ben soruyu anlamadım.

Canan Çam Yücel: Açıkçası ben de tam olarak nasıl cevap vereceğimi bilemedim.

Nurşen Korkmaz: Erişilebilir ortam olmadığı için mi bizim özne olamadığımız üzerine bir şey söyleniyor. Ama neyin erişilebilir olup olmadığıyla ilgili de belki yine öznenin karar vermesi gerekmez mi? Yanlış anlamış olabilirim tabii soruyu.

Burak Sarı: Aynen.

Canan Çam Yücel: Belki soru sözel olarak ifade edilse daha ayrıntılı anlayabilirdik ama şu an yanlış bir şeye de cevap vermeyelim.

Can Deniz Balkaya: Bir de şöyle bir şey var. Otomatik olarak erişilebilirlik kriterlerinin ya da işte bu tarz şeylerin karşılanmaması durumunda bir birey olarak sayılmadığın anlamına geliyor bu ya da sen kendin özneliğini, biraz önce söylendiği gibi, ortaya koyamıyorsun. En sonda da hatta bunun yarattığı baskıyla yani birey olamadığın bilgisiyle belki kendi isteklerini, kendi arzularını, kendi yaşam biçimini perdelemek zorunda kalabiliyoruz, diyerek ikinci oturumla bağdaştırabiliriz. Eğer sorunu doğru anladıysak böyle Muhammed ama istersen tekrar açıklayabilirsin ya da bana sesli mesaj gönder, en son oturumun sonunda bunu yönlendireyim.

Canan Çam Yücel: Teşekkürler Can Deniz. Nurşen, sen sanırım bir şey söyleyecektin.

Nurşen Korkmaz: Ben sadece şunu ekleyeceğim, bu kadar konuşmayı dinleyip düşünürken... Aslında maskelemenin sebeplerinden biri de belki çirkin görünmek, işte bastonluyken çirkin görüldüğünü düşünüyorsun da mesela bu da bir sebep. Ya da bu çirkin görünmenin de tabii çirkinlik-güzellik neye göre belirlenecek? Burada da sağlamlılığa bağlıyor ve "Bunu aslında herkes yapıyor mu?" diye biraz sesli düşünüyorum. Bu konuyu da konuşalım. Bizi dinleyenlere de sormak istiyorum. Burada size de soruyorum. Peki o halde şu da perdelemeye girer mi? Hani ne girer ne girmez de konuşurken de özellikle aklıma geldi;

kahverengi gözlü birinin mavi lens takması ve kendini mavi gözlüymüş gibi tanıtması da daha güzel gözükme çabası da olabilir, başka bir şey de olabilir. Onu da düşünebiliriz.

Burak Sarı: O bence ayrı bir şey ya. O hani bir taraftan da tercih, bilemiyorum yani.

Canan Çam Yücel: İşte bu tarz kavramlar tabii zaman zaman üst üste binip çakışıp karıştırılabiliyor bizim tarafımızdan da.

Nurşen Korkmaz: Konuşulması lazım.

Canan Çam Yücel: Bence bu konular, yani bugün burada iki oturumda da bence gayet zihin açıcı sorular soruldu, cevaplar verildi, cevap verilemeyen, belki henüz sorulamayan sorular da oldu. Yani bugün burada bizi dinleyen, katılan, katılamayan, daha sonra dinleyecek olan herkes belki buradan farklı konular, konu başlıkları çıkarabilir. Belki bunlardan bazıları bizim EEEH Dergi'nin de ileriki sayılarında bazı yazıların konusu da olabilir. Gerçekten herkese burada bulunduğu için, bu saate kadar bizi hem dinlerken hem de katkıda bulunurken bizimle oldukları için çok teşekkür ederiz. Hem EEEH Dergi ekibindeki tüm arkadaşlarıma, Merhaba Spektrum'dan aramıza katılan arkadaşlarıma ve Düşün, Sorgula, Üret kolektifine çok teşekkür ediyorum kendi adıma. Burak, sen bir şey mi söyleyecektin?

Burak Sarı: Ben de çok teşekkür ediyorum. Gerçekten çok keyifli, ya iki saati geçti ama gerçekten çok keyifliydi. Şeyi de belirteyim. Bunu Canan yazılı olarak da yani bunun dökümünü dergide yayınlayacağız. Canan bizim için onu yazacak kendisi.

Sevda Bozbey Yılmaz: Buradan da aslında Burak giderayak bir görevi tanımlamış oldu. Ben de bugün sizlerle böylesi bir söyleşiyle festivali karşıladığımız için ve açılışımıza armağan ettiğiniz için çok teşekkür ediyorum. Arkadaşlar Burak Sarı ve Canan Çam Yücel moderatörlüğünde bu akşamki perdeleme, maskeleye ve öznenin söz sahibi olması gibi kavramlara biraz daha yakından baktık, biraz daha kişisel deneyimlerden yola çıktık, biraz daha kesişimsel noktaları aslında görmeye ve anlamaya çalıştık. Ben çok teşekkür ediyorum bize bu söyleşiyi armağan ettikleri için ve bugün bize burada destek olan öğrencilerimize, Merhaba Spektrum ekibine, EEEH Dergi'ye, Düşün, Sorgula, Üret kolektifine ve burada olan, bizi Youtube'tan dinleyen, Zoom üzerinden takip eden bütün konuklarımıza çok teşekkür ediyorum. Böylece bu festivalin, 8. Festivalin ilk akşam söyleşisini çok da zamandan çalmadan tamamlamış olduk. Yarın sabah festivalimizin artık stantları ve atölye çalışmalarını başlatacağımız, kimi stantlar 11:00'da kimi stantlar 12:00'da açılıyor ama biz 10:30'da festivalimizin bugün yaptığımız gibi açılışını erişilebilirlik sözümüzle birlikte yapacağız. Hepinizi, çevrenizdeki herkesi bu stantlara davet etmeye bekliyoruz. Ve tabii ki izlemeye bekliyoruz. Herkesin varlığına sağlık diyelim ve yarın sabah o zaman görüşürüz. Tekrar teşekkür ediyoruz söyleşi için.

Canan Çam Yücel: Herkese iyi akşamlar.

Hani Videolar, Hani Şiirler

Barış Baki Bulut

barisbakibulut4561@gmail.com

Sayı: 94, Aralık 2021

Merhabalar değerli okurlarım. Kış kendini iyice gösteriyor ve geldi geliyor. Sobalar yanmaya başlıyor, kestaneler pişiyor, güğümlerin sesi sokaklara kadar yayılıyor. Hal böyle olunca teknolojisiz de kalınmıyor.

Eskiden hatırlarım da 2004'lü yıllarda video deyince hep heyecanlanır, sanki televizyona çıkarmışçasına kıyafetlerimizi giyinir, bir güzel hazırlanırdık. Şimdiyse değişen teknolojinin verdiği düşünceyle sanki sıradan bir günmüş gibi yaşayıp geçiyoruz. O günlere kısa da olsa bir nostalji yapalım. Bugün sizlerle hep birlikte slayt halinde video hazırlayalım, geçmişe küçük bir yolculuk yapalım.

Hatırlarım da o günleri, o zamanlar Youtube adında bir platform bile yoktu; videolarımızı yakınlarımız çeker, dönemin fenomen web sitesine yüklerdi. Bugünkü gibi fotoğraf bul, program bul, adı bile edilemezdi. Şimdiye baktığımızda, 30 saniyelik bir videoyla artık herkese hitap edebiliyor, kendimizi Türkiye'nin gündeminde bulabiliyoruz.

Müzik bir görme engellinin baktığımızda olmazsa olmazı haline gelmiştir. Şiir, edebiyat, hikaye, öykü gibi sanatlar da ilgi çekenler arasında tabii. Hal böyle olunca biz de video hazırlama anlatımı yapalım dedik. Bir Türk Halk Müziği eserini gelin video haline getirelim ve bir nebze olsun müziğe katkı sağlayalım. Kullanacağımız programımızın ismi Windows Movie Maker.

Windows Movie Maker 2008-2009 yıllarında Windows XP aracı olarak hazır kurulum video programı olarak geliyordu fakat 2009 itibariyle Windows7'nin de çıkmasıyla artık temel program değil. Bireysel tercihimize bırakılan bir program haline geldi. Bu kapsamda aşağıda anlatacağım tüm detayları, programı indirip bilgisayarınıza kurduğunuzda kavrayacak ve gerçekleştirebileceksiniz.

Haydi başlıyoruz.

Güvendiğimiz bir internet aracından “Windows Movie Maker” şeklinde aratarak programı indirelim. Ardından programı açalım ve “next (ileri)”, “sözleşmeyi kabul et” şeklinde ilerleyelim. Daha sonra “bitir” butonuna basarak programı aktif hale getirelim. Böylelikle programımız artık hazır hale geliyor.

Şimdi videoda sıra.

İlk olarak “video ve fotoğraf ekle”, “tab” tuşlarıyla ilgili alanı bulalım, tıklayalım. Her zaman karşımıza çıkan bir “aç” penceresi karşılıyor bizi burada. Fotoğrafımızı sisteme ekleyerek devam edelim. Burada genellikle menü çubuğu, alt tuşunu, aşağı ok-yukarı ok tuşunu ve sağ-sol ok tuşlarını kullanarak devam ediyoruz. Fotoğrafımızı ekledik, “alt” tuşu ile menü çubuğumuzu açalım, ekle alt menü kısmına “sağ ok” yapalım. Burada bizi iki alan karşılıyor. Birincisi “video”, ikincisi “müzik ekle.” Bu kapsamda bizler ikinci alana tıklıyoruz, karşımıza “müzik ekle” ve “müziği geçerli noktaya ekle” şeklinde iki adet seçenek çıkıyor. Bizlerse bu durumda sadece “müzik ekle” diyoruz. Ardından yine bir “aç” penceresi dosyamızı ekliyor, devam ediyoruz. Bu durumda video eklemek için hazırız, “ekle” menümüzde “aşağı-yukarı ok” tuşlarıyla ilerlediğimizde, “başlık ekle”, “alt yazı ekle”, “video sonu ekle” gibi kavramları görebiliyoruz. İstedığımız kavrama tıklayarak ilgili alana değerimizi girdiğimizde, videomuzda o değer gösterilecektir.

Şimdi bizler bu kavramları eklemediğimizi varsayarak yine menü çubuğumuzu açalım, “ekle” menümüzü “sol ok” ile kapatalım, “aşağı ok” tuşuyla “düzenle” menümüze “sağ ok” yapalım. İşte burası bizim için önemli. Çünkü birçok video programı, fotoğrafınız kaç tane olursa olsun, 4 dakikalık bir videoyu görsellik nedeniyle size 40 saniyelik şekilde verir. Fakat burada bir tane fotoğraf bile ekleseniz, birazdan göreceğimiz “müziğe sığdır” seçeneği sayesinde 10 dakikalık bir videonuz bile olsa ilgili resmi dakika sınırı olmadan videoya sabitleyebilirsiniz.

Şimdi gelin resmimizi müziğe aktaralım.

Bu kapsamda, “düzenle” menümüzü açalım ve “müziğe sığdır” seçeneğine tıklayalım. Böylelikle 3 dakikalık bir videomuz artık hazır durumda. Artık kaydetme zamanı. Tekrar menü çubuğumuza basalım, üç kere “sol ok” yapıp menümüzü pasif hale getirerek “uygulama açılır”

adını verdiği kısma tıklayalım. Bu alanda bizleri çeşitli alt menüler karşılıyor; “filmi kaydet”, “filmi yayınla”, “proje aç”, “proje kaydet” gibi. Bizler bu kısımda “filmi kaydet” bölümüne “sağ ok” yaparak ilgili alanı aktifleştiriyoruz. Ardından yine bizleri değerler karşılıyor, “geniş ekran”, “standart”, “CD formatı” gibi. Bizler tabii ki de “standart” bölümüne tıklıyor ve devam ediyoruz. Bu alanda bizden artık videomuzun ana başlığını istiyor, örnek; “deneme”. Bir kere “tab” yaptığımızda dosya türünün bize video formatında kaydedileceğini açıklıyor. Ardından bizden dosyamızın hangi klasöre kaydedileceğini belirtmemizi talep ediyor. Standart bir bilgisayar kullanıcısıysanız, “shift+tab” ve “tab” tuşlarıyla, ilgili bölümü bularak devam ediyoruz. Ardından “kaydet” diyerek artık bekleme aşamamıza geçiyoruz.

İşte bu kadar kolay artık her şey. Bir dizayle, bir fotoğrafla anlatılıyor dertlerimiz, kederlerimiz, sevinçlerimiz. Ve artık video kaydediliyor, Youtube bölümüne yüklemek sizin işiniz.